

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsávról létesített 1848—49. orsz. ereklje-múzeum, Abony városi, alsófejmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehér-megyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklje múzeum öre.

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. B.-Hunyadról: Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, Bécsből: Veress Endre, Beszterczéről: Csernátóni Gyula dr. Brassóból: Baráczy Sándor, Koós Ferencz. Budapestről: Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr. Réiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., Csikszeredából: Benedek István. Deésről: Kádár József. Hidvégről: Nagy Sándor. K.-Vásárhelyről: Balogh Vendel dr. Kolozsvárról: Bartha Miklós. Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuzskó Istvánné, Lövei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., Lugosról: Dengi János dr., M.-Bogátról: Tokaji Etelka. M.-Vásárhelyről: Imreh Sándor. Nagybányáról: Törökfalvi Pap Zsigmond, Nagyváradról: Hegyesi Márton, Nyiregyházáról: Krúdy Gyula. Sátoralja-Ujhelyről: Matolay Etele, Székely-Udvarhelyről: Vajda Emil dr. Székesfehérvárról: Éder József dr. Alsó-Szóvát: Dézsi Mihály. Tordáról: Borbély György, Ferenczy Ferencz. Vizaknáról: Szentkatolnai Bakk Endre. Rajzólok munkatárs: Nagy Gyula tanár. Fényképező munkatársak: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán, Budapestről: Vágó Bertalan.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklje-Múzeum helyiségében.

A m. posta-takarékpénztár clearing és cheque forgalmában a kiadó-hivatal száma **3213.**

☞ **Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.** ☞

Ara negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. — Díszes borítékba kötve az I. évfolyam ára 5 frt.

TARTALOM:

	Oldal
Bem hadseregének létszáma. Szabó Sámuel-től	201
A szent út. Lövei Klárától	201—202
Tárca:	
A „Sánta huszár” naplója. (15. Befejező közlemény).	202—205
Bem hadseregének létszám kimutatási táblázat	206—207
Dembinszky altábornagynak a felső-magyarországi hadtest főparancsnoksága letételéről szóló napi parancsa	208
Marosszéki székely honvédek csoportképe. Csonka fénykép felvétele után	209
Honvédek albuma	310
Okmánytár:	
A 2. 3. és 4-ik honvéd vadászrezred tisztikara	101—211
Halálozások:	
Ferenci György. — Ormós Zsigmond. — Pilisy Pilisi Lajos. — Pataki József. — Sámuel József. — Schmidt József	211
Különfélek:	
Öreg honvédek gyűlése. — A kolozsvári honvéd-egylet tisztviselői. — Kik nyerne a kolozsvári h. egyiet tagjai közül ellátást? — A nagy idők 50 éves emléke. Jántu Ábrahám, a mócz vezér aranyai. — „Az 1848—49-iki magyar szabadságharc története. — A szent korona	211—212

BORITÉK TARTALMA:

Lapunk jelen száma kettős tartalommal jelent meg. — Kossuth Lajos emléksobrára. — Az ereklye múzeum. — Bekötési táblák. — Szalay József.

Lapunk jelen száma kettős tartalommal jelent meg, hogy a kiadásra váró kéziratok egy része közre adható legyen. Egy csoport kép és több kiszedett cikk mind a mellett a jövő számra maradt.

Kossuth Lajos emléksobrára. Adjon mindenki annyit, a mennyit jó szívvvel adhat. A pénzt az érkezés napján takarékpénztárba helyezzük, hogy kamatokban is növekedjék a tőke. Az adományokat a „Történelmi Lapok” hasábjain nyugtázzuk. Itt legkönnyebben megtalálja az utókor, kik voltak azok, kik filléreikkel hozzájárultak a nemzet legnagyobb fiának emléksoborra létesítéséhez.

Kossuth Lajos elhalálása alkalmával a kolozsvári függetlenségi és 48-as párt részvéte jeléül kiadott és a ravatalra helyezett koszorú költségeire eszközölt gyűjtés eredménye a következő: Boros Lajos 11 frt. 70 kr. Koleszár Sándor 30 frt 65 kr. Szarukán István 30 frt 05 kr. Benel Antal 5 frt. Tanács József 2 frt. Kirsch Lajos 5 frt 50 kr. Bötkel Károly 2 frt 60 kr. Vincze István 41 frt 90 kr. Váradai Aurél 6 frt 70 kr. Vikol Simon 1 frt. Czecc János gyászlapokból 8 frt 40 kr. Összesen: 145 frt 50 kr.

Kiadások: 1894 márcz. 22-én távirat Turinba 4 frt 60 kr. Koszoru elhelyezési költsége Budapesten 9 frt 65 kr. Koszoru szalag, láda, portó 58 frt 99 kr. gyászlapok nyomtatása 16 frt. Összesen: 89 frt. 24 kr.

Bevételek . . . . . 145 frt 50 kr.
Kiadások . . . . . 89 frt 24 kr.

Maradvány: 56 frt 26 kr.

Ehhez a 22. számunkban kimutatott összeg 362 frt 17 kr.

Összesen 418 frt 43 kr.

A négyszáztizennyolc trt 43 kr. ideiglenesen el van helyezve a kolozsvári kereskedelmi bankban a 2082. sz. könyvecskében.

Az ereklye múzeum hirlap könyvtára részére 1895. jan. 1-től kezdve csere viszonyba viszonyba óhajtunk lépni az ország minden megyéjének vagy vidékének egy-egy-lapjával, hogy a fővárosi napi s heti lapokon, valamint a kolozsvári és erdélyrészi vidéki lapokon kívül legyen feltalálható az erdélyi részek e muzeumában az egész ország minden vidékének jelentékenyebb hirlapja.

A vidéki lapokra nézve munkatársainkat s olvasóinkat kérjük fel, sziveskedjenek szerkesztőségünkkel közölni, ama lap, vagy lapok czimeit, a melyeknek a csere viszonyt felajánljuk.

Igen természetes, hogy az ajánlattételnél a lap politikai pártállása nem irányadó. De előny nyújtandó a felajánlásnál annak a lapnak, mely azon a vidéken több népszerűséggel bír s mely a nagy idők emlékeivel gyakrabban foglalkozik.

Száz lappal óhajt csere viszonyba lépni szerkesztőségünk újévtől kezdve. E számban lehetőleg egyenlő mértékben óhajtanók, hogy képviselve legyen az ország minden vidékének hirlapja. A csere lapok czimeit *lapunk borítékán állandóan nyitva tartjuk*, hogy a bajtársak vagy a 48-as idők emlékeivel foglalkozók időről-időre tudhassák, ama vidékről mely lap fut be muzeumunkba, hogy közleményeiket abba adhassák s figyelmükben és támogatásukban azt részesítsék. Az állandó nyilvántartáson kívül mi, a hozzánk érkező minden lapban megjelent közleményt a lap illető számának megjelölésével felemlítünk.

Bekötési táblák az 1848—49. Történelmi Lapok 1892. és 1893. és 1894. évi folyamának bekötésére decz. elejétől kezdve, darabonkint 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla diszes kiállításal készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér. Az 1894. évfolyam táblája pedig zöld angol vászonból készül. A m. é. folyamok bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a II. é. folyamánál fehér a jelenleginél zöld) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló czimere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt dísz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomású körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomású ékitmények foglaltatnak. A tábla sarkára az első lapon foglalt felírat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájkozva legyünk a készitendő példányok számára nézve.

Szalay József korán elhalt jeles történetírónk „A magyar nemzet története” című 4 kötetes művét átdolgozta és sajtó alá rendezte dr. Baróti Lajos. E művet a magyar tud. akademia 1884-ben 1200 forintos nagy jutalommal tüntette ki. Most füzetekenkint, közel 600-ra menő illusztrációval jelenik meg. E mű annyi sok tudományos kutatás után, oly vonzó iránylyal van megírva, hogy átolvasását minden művelt embernek méltán ajánlhatjuk. Ara egy füzetnek 30 kr. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Megrendelhető Lampel Róbert könyvkiadó hivatalánál Bpest Andrassy-ut 21 sz.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Am. posta-takarékpénztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre czimére küldendők.

Szerkesztőség:
Kolozsvár, főtér 12. sz., emelet.
Telefon sz. 244.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Bem hadseregének létszáma.

II.

Ime az október 15-iki számunkban jelzett második kimutatás.

Két tekintetből rendkívül érdekes. Ugyanis *németnyelven* van szerkesztve, pedig hát sem Lőrincz József hadsegéd, sem Gyalokay százados, ok nélkül ilyet nem készítettek volna egy magyar hadsereg irodájában. Azt kell állítanom róla, hogy egyenesen Bem fővezér számára készítették, ki magyarul nem értette volna meg.

Továbbá: 1849. június 21-ikén kelt, s így nagy valószínűséggel utolsó rendszeres kimutatása az erdélyi hadseregnek, ekkorra esik a muszkák betörése; a hadvezér folytonosan utazik egyik harcterről a másikra s felbomlik a csapatok régi rendje.

A május 10-ikén kelt szebeni kimutatás 30,203 létszámot jegyzett az erdélyi hadseregről. Ezek közt fegyvertelen Brassóban és Maros-Vásárhelyt 2210., szabadsapatot és nemzetőrt Fejérvárt és Beszterczén 2023-t, Deésen, Tordán és Kolozsváron 1274. Így hát a rendes harcosok száma leszál 24 ezerre, még úgy is, ha a Székely földre helyezett 4529 főnyi, rendes zászlóaljába be nem osztott tartalék gyalogság, mind hadi rendbe állítható és felszerelt, begyakorlott nép lett volna.

Annál több megjegyzést tehetünk a most közlött június 21-iki kimutatásba fölvetett 48,230 létszámra. Mindenek előtt fölveve találjuk a Bem fővezérsége alatt álló, de a Királyhágón túl elhelyezett következő zászlóaljakat:

4-ik zászlóalj	Páncsován és Facseten	790
27.	Orsován, Karánsebesen és Teregován	929
74.	Bánságban	938
77.	"	802
78.	Orsován	1285
87.	Verseczen és Becskereken	1012

Továbbá:

Marosvásárhelyi mozgó csapat	Máramarosban	600
Vilmos és Mátyás huszárok	Bánságban volt elhelyezve	400
Kress könnyű lovasok közül		
Tüzér Becskereken, Orsován, Verseczen	23 ágyúval	276
Összesen. Erdélyen kívül elhelyezve		7032

Vegyük hozzá a tartalék zászlóaljak népességét 16,712

Marad rendes csapat gyanánt Erdély védelmére, a muszkák betörésekor, kerekszámban. 24,000

Mennyi volt a tartalékosokból felfegyverkezve és begyakorolva; nehéz eldönteni, miután ilyen tételek fordulnak elő:

Hétfalusi zászlóalj: egyrész fegyvertelen	(1165)
Ujonnan átalakítandó tartalék zászlóalj Taploczán	(820)
Fegyvertelen határszéli zászlóalj Brassóban	(724)
Honvéd mozgó-nemzetőr a kolozsvári parancsnokság alatt	(7863)

Ugy hiszem, ezt az itt felsorolt 10 ezernyi csak a fellázított oláhság elleni védelemre valónak tekinthetjük s Bem erdélyi hadseregének valódi létszámát 1849. június 21-én nem tehetjük többre 30 ezernél.

(A táblázatot lásd 206—207 oldalokon.)

Szabó Sámuel.

A szent út. *)

— Turintól Budapestig. —

Az életfolyásában felmerülő napi események bármennyire nevezetes dolgok legyenek is, végtére kimeradnak a napi tudósítások sorából, hogy más újabb történeteknek helyet adjanak. S ha ilyenkor még akad egy ábrándos ember, kit a közel mult inkább érdekel mint a jelen, s még arról szeretne valamit közölni, hidegen visszautasítja a szerkesztőség ezen szavakkal: nagyon ismert dolog, már lejárt az idejét, kérünk újabbat. És ekkor a multan ábrándozó író félrevonul, látván, hogy az érzelmeknek is gőzerővel kell haladni, a mai villamos korban; s ha a jelen eseményei nem lelkesítik az írásra, hallgatagon magába zárja gondolatait,

Ezen eset nem fog nálunk bekövetkezni, Kossuthot illetőleg. Erre nem lehet, nem szabad mondani magyar nak, hogy már ösmert dolog, térjünk a napi események sorára. A Kossuth Lajos emlékéét nem hogy levonnók a napi rendről, hanem koronként meg kell újítani, a visszaemlékezéseket. Olyan élénken kell tartani a Kossuth emlékéét a magyarok lelkében, mint a hogy Budapest hí polgárai fenntartják Kossuth sirját, mely most is olyan dús virágokkal és úde koszorúkkal van elhalmozva, mintha tegnap lett volna a nagy halott temetése. Épen az napon is, hogy Budapestet elhagyám, a Kossuth sirján, a rendes napi koszoru mellett, egy más úde koszorú is volt, melynek széles nemzeti szalagján, e szavak ragyogtak arany betűkkel:

„Kossuth Lajos apánknak a kispesti iparos nők.”
Ez volt június 24-én, három hó mulva Kossuth halála után. És ez így lesz folytonosan, így kell lennie.

Ezen gondolatok azért ujultak meg közelebről emlékemben, hogy a nagyon érdekes leírást olvastam ezen czimmel: *Szent utazás Turinból Budapestig*, melynek írója *De Gerando Antonina*, s a mely a *Teleki Blanka kör*, második kis emlékkönyvében jelent meg. Minden sora ezen közlésnek a lelkesedés, elragadtatás őszinte érzésével van, írva, s elgondolám magamban, mily kár, hogy ennek újabb megemlítésére talán azt mondanák: ez már elmult, ismerős történet, nem közölhető. De minde mellett mégis hozzáfogtam az íráshoz, hogy azon *szent út* leírásából néhány sort közöljek Önökkel, előre bocsátott meggyőződésemmel fogva. Ime a mu-tatvány.

*) Targyhalmaz késleltette megjelenését.

„Mindazok, kik most *Kossuth Lajos* betegsége és halála alkalmából Turinba zarándokoltak, érezhették, hazafias fájdalom közepette is, hogy oly magasztos perczeket élnek át, a minők a világtörténelem legérdekesebb lapjait képezik.

Össze volt ott gyűlve Turinban. *Kossuth Lajos* halalos ágya körül, gondolatban és valósággal is, mind a mennyi kitűnő, lelkes, önzetlen, a haladást és szabadságot szerető ember van még a világ minden pontján, és mint testvért fogadták az ujonan érkezőt. Minden nyelven egyszerre beszéltek, *Kossuth Lajosnak* azelőtt oly magányos szalonjában: olaszul angolul, francziául, magyarul, de azért mind megértették egymást, mert egyet éreztek; érezték, hogy ha bár nemcsak a magyar hazának, hanem az egész világ egyetemnek fátyla aludt ki, látszólag most kezd igazán feltámadni a szivekben. Mindnyájunknak vére mintegy ezer éves történelmi erővel lüktetett sziveinkben, s minden szív magyar lett, mivel ezt megérezte.

„Magyar volt 1894. márczius 28-án a turini valdesi templom, hol a gyász isteni tiszteletet tartották, pedig három nyelven imádkoztak benne, olaszul, magyarul, francziául, de azalatt a besütő nap fényes sugara reá esett a falakat borító koszorú özön egy-egy szalagjára, s egymás után előtűnt valamely deik magyar város neve: Debreczen, Czegléd, Kis Újszállás, mintha maga a város lelke jelent volna meg. Ott áltak a magyar ifjak a ravatal körül, fekete diszmagyarban, kivont karddal, nemes szomorúsággal arczukon, s a jelenlevőknek eszébe jutott, hogy ezen ifjak most mind árvák lettek, árva lett az egész magyar haza és minden magyar, erre sirva fakadt mind, mind az egész hallgatóság, mert minden szív magyar volt e perczben, és soha őszintébb zokogást nem kísérték ég felé a remek olasz chorusok tiszta, gyönyörű menyeyi hangjai.“

Itt következnek a nagyszerű menet Turin városán keresztül a vaspályáig, a gyászba öltözött hölgyek, a fekete lobogós erkélyeken, ez mind oly megható, s csak azt sajnáljuk, hogy nem lehet mindent szóról-szóra leírni. De azt mégsem lehet említés nélkül hagyni, hogy:

„Az egész városi katonaság megható gyász-indulótt fúva, gyász csokorral diszitett, és földfelé eresztett puskával és karddal előzte meg a halottas kocsit. Aztán következett a gyászoló család, a barátok nagy serege, és az ezer meg ezer magyar és olasz küldöttség kibontott zászlóikkal....

„Az indóháznál festői halottas sátor várta *Kossuth* koporsóját, melyet hamar felékitettek a koszorúk ezreivel. Aztán Voli sindaco átadta a drága holttestet a budapesti küldöttségnek.“

„Szép, csengő olasz nyelven vett búcsut a legnagyobb magyartól, úgy meg volt hatva, hogy mindnyájan sirtünk, főképp mikor azt mondotta, hogy az a rajongó

tisztelet és szeretet, mint az olaszok éreztek *Kossuth* iránt, új kötelék az olaszok és magyarok között, mindaddig, míg a Pó és Duna hajjai öntözni fogják Turin és Budapest partjait, e két város, e két nemzet szive együtt fog dobogni s a testvéri barátság köztük örökös lesz.

„Igen meghatóan köszönte meg Helfy Olaszország-nak és Turinnak azt a nemes vendégszeretetet, a melylyel *Kossuthot* magok közé fogadták.

„Megemlítette, hogy *Kossuth* mennyire szerette Olaszországot, hogy barátja volt Mazzininak, Garibaldinak, Maninnak, Cavournak és azért élni fog *Kossuth* neve örökké, nemcsak a magyarok, hanem az olaszok szivében, emlékében is.

„*Nem akartál hazádba jönni — végezte Helfy a ravatalhoz fordulva — ime, eljött érted a haza*“

„Hanem a megindulás tetőpontját érte el, a midőn Bartha Miklós, átszellemült arczeval, könybe lábbadt szemekkel, imaszerű beszédjét rögtönözte, mely abban a perczben mintegy a közérzületnek általános hangja volt.

A gyászszertartás végével, a mint oszlani kezdett a közönség, s én a gyászoló családot követni iparkodtam, a nagy tolongásban egy gyászos nő tört elő a tömegből, egészen kisírt szemekkel, és mit sem törődve az őt visszatartani akaró rendőrökkel, hevesen ragadta meg karomat és magyarul szólított meg.

— Maga ide tartozik? kérdé, az égő fátylakkal körülvert ravatalra, honnan éppen leemelték a koporsót.

— Mint barát, igen feleltem.

— Oh hát az Isten nevére, segítsen meg! Csongrád megyéből jövök, egy kis magyar földet hoztam, szentelt földet és ezt itt Turinban akarom *Kossuth Lajos* koporsója alá helyezni! Azért jöttem ide. Erre megesküdtem.

„Annyi akarat és hit sugárzott e nőből, hogy azonnal elvezettem a pályaudvar belsejébe, a hol Gunszt Bertalan, *Kossuth Lajos* egykori hí titkára és barátja, éppen nagy kegyelettel tétette a koporsót a halottas kocsiba. Oda került aztán csakugyan a koporsó alá az a kevés magyar föld. Mintha ez az egyszerű asszony, a sziv benső sugallatával megérezte volna, hogy az igazi magyarság, az utolsó évtizedekben nem magyarországon volt, hanem ott távol, *Kossuth Lajos* lábai nyomdokában, s ezért mielőtt haza hozták volna, megtisztított hazai földdel akarta volna érintkezésbe hozni. Csupán azért utazott ő Csongrád megyéből Turinba.

„8 órakor este indultunk aztán el Turinból. Vagy huszan kísértük a szent ereklyét, külön vonaton, mely több kocsiából állott. De pihenésről szó sem volt. Már Turinban óriásinéptömeg foglalta volt el az egész indóházat, és mikor elindultunk, eget rázó *Evviva l' Ungaria* kísért bennünket.

Kezdődött a *diadalút*.

(Vége következik.)

T Á R C Z A.

A „Sánta huszár“ naplója.

15)

(Utánnyomás tilos).

1852.

Dr. Kelemen, a csodaorvos.

(Hogy lett belőlem New-Arkban patikáros? — Bethlen Gergelyék tréfás ajánlólevele. — Az itteni magyarok. — Szártori, az „amerikai szünyogkirály“ és társainak kalandja. — Dr. Kelemen esete. —

Szabadlára helyeztetése. — Csodatettei. — Hogy került Amerikába? — A híres „paprikatinktura“, mely ezeket jövedelmezett. — Epizódok Kelemen életéből. — Dudás fogása — Gyalog New-Yorkba. — Találkozás új alakokkal. — *Kossuth* hatása és a magyar fegyverek.)

Vígágunk tetőpontján elmondá ezredesem, hogy a közeli New-Arkban egy Kelemen nevű magyar doktor, s Iháznak jó ismerőse, patikájába segédelt óhajt, ki az általa rendelt receptekeket elkészíteni tudná. S engem

kért fel folytatá ezredesem hogy egy ügyes fiút ajánljak, s és e jó állomásra téged szemellek ki fiam.

— És mikor jelentkezhetem nála? Kérdém.

— Mentől hamarabb, annál jobb; holnap reggel ha te'szik indulhatsz; én most rögtön Ihász barátommal egy ajánlólevelet állítok ki számodra.

Az ajánlólevél egy új butélia pezsgő mellett csakhamar elkészült, s körülbelől így hangzott:

Tekintetes Dr. Kelemen úrnak.

New Ark.

Levelünk kézbesítőjét, Kinizsi István, volt huszárkapitányt, kinek kardja még most is aprítaná a németet és a muszkát, ha azt Törökországban Kara bimbasi emlékül meg nem tartotta volna, forrón ajánljuk gráciájába. Neki atyja orvos, testvére patikáros, (se baj, ha nem is az) s így mindkét szakban jártas, és otthonos lévén, a doktor úrnak nemcsak jobb keze leend, hanem kritikus helyzetekben tanácsadója s mindene Becsülje meg ezt az általunk ajánlott egyént, kit maig is becsül a haza, becsül a török szultán, és becsül — az egész világ.

New-York, 1852 július hó 5-én.

Ihász Dani

alezredes

Gr. Bethlen Gergely

ezredes

Másnap délben *New-Ark*-ban e furcsa ajánlólevéllel Dr. Kelemen ajtaján kopogtam. Neje fogadott, 3 éves kis leányával karján.

Végre haza érkezett a doktor is, egy magas, kemény, ripacsos ember.

Ányújtám ajánló levelemet, melyet mosolyogva végig olvasott, s aztán így szólt.

— Az a Bethlen gróf igen finom úri ember; hanem nézze öcsém, én nálam következő fizetése lesz: koszt, lakás, mosás és havonként 8 dollár.

— És teendőm? Kérdém.

— Hát kérem! Itt az én patikám; öcsém leül a székre, s ha én rendelő szobámból csengetek, bevezeti az illetőt hozzám; a paciens aztán a recepttel lejön öcsémhez, öcsém pedig a recept szerinti orvosságot elkészíti és kiszolgáltatja. Én öcsémet a receptek elkészítésébe bevezetem.

— Áll az alku! Felelém.

— És én elkezdtem gyártani a pilulákat, és a „valódi francia“ pezsgőt a „Hudson“ vendéglő számára.

Hetenként egyszer a *New-Arki* magyarok hozzánk jöttek vacsorára. Ha visszapillantok ama kedélyes estélyekre, ott látom Kovács Laczit, azelőtt kispap, később honvéd, ez időben pedig úti-börönd-gyár-munkás, ki naponta öt-hatszáz böröndre veri fel a zárt csendes hallgatag komolysággal, s a ki fél év alatt e zárvergetésből már 600 dollárt tett a takarékpénztárba. Ott van Józsi a kemény huszár, jelenleg szíjgyártó, ki tizenkettő magával jelentkezett volt a kúbai expedícióra; aztán *South-Carolina* körül a déli vaspálya építésénél mint munkásokat akarván őket alkalmazni, fellázadtak, és minden nyelv-ösmeret és pénz nélkül gyalog vissza-indultak *New-Yorkba*; a yankeek pedig utánuk. A magyarok az első erdő szélénél felfegyverkeznek botokkal, s a yankeekat visszaverve, tanyát ütnek. De jön az est, s vele a szűnyogsereg. A yankeek és szűnyogok által a magyarok kiszoríttatnak az erdőből, s tovább mennek.

Az augusztusi hőség tikkasztóvá válik. A harmadik napon éhség, hőség és szomj által csaknem összeroskadva, menetközben egy fényes, magányosan álló kastélyba vonulnak. A kastély lakói rémülve szétszaladnak, s a magyarok, a fényes társalgó teremben pihenésre dőlnek.

Szártori Imre hadnagy is köztük volt, s az erdei szűnyogokról *amerikai szűnyogkirály*-nak nevezték, mert ő volt a magyar sereg vezére. Az ültetvényekről beszaladt feketék fegyveresen megrohanják a magyarokat, Szártori erre magyar beszédet tart nekik; de persze nem értik. Ekkor elkezd szavalni: „Nyugosznak ők, a hős fiak“ — nem értik. Most érkezik az ültetvény tulajdonosa és a feketék felügyelője; rossz német nyelven megértik egymást, s az elszaladt család is visszatér.

A kastély tulajdonosa hűsítő italokat s étkeket hordatott körül (miközben minden magyar embert pávatollal legyezővel üdít egy-egy fehér fogú fekete szépség) s 24 órai pihenés után ellátta őket vezetővel, pénzzel, s visszaküldte vasúton *New-Yorkba*.

Néhány nap múlva beütött *New Arkba* a váltó-láz. Jó erős paprika-tinkturát készítettünk, a miből Kelemen meggazdagodott. Örömmel jöttek a betegek; 72 orvos volt *New-Arkban*, de azért köztük princípálisom a legelső és leghíresebb. Igen sok betege és irigye volt.

Történt ugyanis, hogy a sógorának egy kis gyermeke, kit mi kúráltunk, meghalt. Az orvosok feljelentették, hogy a kis gyermeket orvosom ölte meg az orvossággal. Ep ebédnél ültünk, midőn bejön egy úri ember, s Kelemennel óhajt négy szemközt beszélni.

— Adolaidé; mondá Kelemen nejéhez kérlek, hagyj magunkra.

A doktorné eltávozott.

— E fiatal ember előtt nincs titkom, így hát kérem, mivel szolgálhatok? Mondá Kelemen.

Az úri ember kifordítja kabátja felső részét, hol egy réznégyszögön „rendőr“ volt olvasható, aztán zsebéből egy iratot vett ki, s azt felmutatván, így szólt: Rendeletem van, önt letartóztatni; kérem kövessen.

— Lesz szíves félórai időt engedni? Kérdé Kelemen.

— Tessék.

A doktor erre hozzám fordult, és megbizott hogy menjek el Mr. Stuky-hoz, mondjam el neki a történetet, s kérjem meg nevében, hogy a míg pere lejár, Mr. Mac Intire-rel eszközöljek ki szabadlábra állítását. Aztán nejét szólítá be s készíté elő jelenlétünkben a nem várt eseményre. Búcsú után pedig a rendőrrel nyugodtan és férfias magatartással távozott.

Mr. Stuky nagyon meglepte az általam vitt kérés. Hosszasan gondolkozott, aztán csengetett és elküldött Mr. Intire után.

— Ösmeri ön Magyarhonból princípálisát? Kérdé tőlem Mr. Stuky.

— Nem; felelém.

— Különös, hogy őt egyetlen magyar emigráns sem ismeri; de meg van-e Ön arról győződve, hogy princípálisá magyar.

— Tökéletesen; valamint arról is meg vagyok győződve, hogy Zala-, vagy Somogy-megyei, mert egészen ezzel a dialektussal beszél.

— Tudja ön, hogy mikor és miért vándorolt ki princípálisá ide Amerikába? Kérdé Mr. Stuky.

— Ezt ép én akartam kérdezni Stuky úrtól.

— Én mindössze csak annyit tudok, felelé Mr. Stuky, hogy a negyvenes években *New-Yorkba*, hol nekem egy nagy ruharaktárom és szabóműhelyem volt, egy napon hozzám jött, s munkát kért. Befogadtam mint kihordót, s igen alkalmazkodó és pontos volt. Pár-szor beszélgetve vele elmondá, hogy ő doktor, de szegénysége miatt nem tudja orvosi pályáját megkezdeni.

Történt a többek közt, hogy egy szerezrebeli beteges alezredes nálam ruhákat rendelt, s azokat a doktor úr, mint kihordó vitte szállására, hol Kelemen elmondá, hogy tulajdonképen orvos és zsebéből kivett diplomáját előmutatván, kérte, engedné meg, hogy próbálja őt ki-gyógyítani. Az alezredes rábámúlt és így felelt: „Hallja az úr! Engem már 4 év óta Amerika legjelesebb orvosai kúrálnak siker nélkül; de ha ön meggyógyít, én önnek egy évi lakást, orvosi czímet és 600 dollárt adok.“ Őt hó alatt képzelje, az alezredes ép, egészséges lett, s kihordóm pedig — gyakorló orvos New-Yorkban.

Ezután nemsokára N. kisasszonyt Brooklinban, Londonban és Párisban két évig siker nélkül kúrálák, és ismét Dr. Kelemen gyógyította ki, s ez által meg is alapította jövőjét. Nálam mint házi orvos működött öt évig, ekkor félreértés következtében kimaradt, úgy két évig, s most ismét igen kedvelt házi orvosom. De most kérem menjen haza, s nyugtassa meg Mrs. Kelelent, hogy férje szabadlábra állításáért mindent elkövetendek.

Princzipálisom harmadnapra csakugyan haza jött, s a vacsora végeztével s miután neje szobájába vonult, így szolt:

— Öcsém! Hozzon fel egy pár butélia pezsgőt, s diskuráljunk.

Ekkor a többek közt elmesélte, hogy ő párba-j következtében vándorolt ki Zalamegyéből, mert ellenfelét főtől hasig ketté hasította. Aztán előmutatta orvosi diplomáját, mely Pesten kelt, aláírva Dr. Staly és mások által. — Hanem ezeknek az amerikaiaknak, mondá ő, az nem elég, de ne búsoljon öcsém, lesz más is, mert holnapután leteszem a rigorózumot is Philadelphian és yankee-diplomát hozok. És princzipálisom 8 nap múlva csakugyan egy szép-amerikai diplomával térvén haza, az ellene indított pert beszűntették.

*

A „paprika-tinktura“-ból meggazdagodott amerikai élelmes magyar orvos-ról nem lesz talán érdektelen egész terjedelmében ideiglatnunk azt is, a mit róla *Dancs Lajos* „Töredékek tíz éves emigrationalis élményeimből“ (Nagy-Szöllös 1890) cz. könyve 66—67. lapján ír:

Kelemen doktor nem menekült, de magyar ember. Ide-haza ő egyszerű Kelemen, szabó-legény volt, akkori szokás szerint vándorolt, — még pedig nem elégedvén meg az országban vándorlással, — elvándorolt egész Hamburgig. Itt igen megtetszettek neki a nagy tengeri hajók. Nagyot gondolt s elszegődött hajós legénynek, hogy átvigye Amerikába; így jutott el tul az Oceánon. Habár mint kézműves találhatott volna elég munkát, „nagyratörő“ lelkének ez már megalázó foglalkozás volt, hanem hogy, hogyanem, New-Ark városában New-Jersey államban beszegődött egy gyógytárba laboránsnak. Ez volt szerencséjének megalapítója. Mely évben, azt már nem tudom, de jóval odajövetelünk előtt, nagy kolera-járvány ütött ki, gazdája a gyógyszerész, egész családjával a járvány áldozata lett, úgy, hogy csak a laboráns, Kelemen maradt meg az egész háznál. Ekkor Kelemen azon gondolatra jött, hogy mint laboráns miért ne készíthetne járvány elleni gyógyszert. Nagy plakátokat nyomtatott, melyben közhírré teszi, hogy biztos szert talált a járvány ellen s ezen szer neve „Tinktura Paprikus“, csak nála a feltalálónál kapható. Volt pedig ezen arcanum semmi egyéb, mint paprikás pálinka, s mégis úgy meggazdagodott általa, hogy midőn mi New-Yorkba érkeztünk, már akkor dúsgazdag ember volt, gyönyörű gyógytára s kórháza volt a Broadwayen, New-York legelegánsabb utcáján s igazgató orvos maga volt benne. A tinktura paprikus megszerezte az orvosi diplomát is. Igazi magyar vendégszeretettel fogadott minket menekülteket, háznál megvendégtelt sokakat; de mint gazdag ember,

szégyenlette multját s azt mondotta, hogy huszártiszt volt s ezredesével párbaja lévén, megszökött hazuról s így jött Amerikába.

Volt köztünk egy Dudás János nevű volt tábori pap, ki Angliába a protestáns vallásra tért, Amerikában egyházat is kapott; később, mint hittérítő Konstantinápolyba ment, ott a missio céljaira összegyűjtött sok pénzt elverte, onnan Bukarestbe ment, hol megtévelyodött, s 1860-ban el is halt, áttérvén előbb a katolikus hitre.

Dudás hallott a Kelemen húságáról; egy nap beállít hozzá, épen több magyar vendégei voltak s örömmel kiált neki még az ajtóból: „Servus Kelemen, kedves pajtásom!“ Dudás ur azon időben igen kopott öltözkében volt s Kelemen bántotta, hogy vendégei előtt egy kopott öltözötű ember tegezi. Reá kiált tehát, hogy mit akar, ő nem ismeri s kikéri magának az ilyen confidentiát. Dudás csak bámul s újra ismétli: „Servus Kelemen, kedves pajtásom!“ Kelemen erőlyesen tiltakozik az ismeretség ellen. Erre Dudás egész elérzékenyülve mondja: „hát nem ismered te már Dudás regements-patert? Ki veled midőn a Würtemberg-huszároknál Schwadronyos kapitány voltál Lembergben egy garnisonban fektűt?“ Erre Kelemennek mindjárt megjött az emlékező tehetsége, összelelkéztek, megpuszították egymást, s vendégeinek bémutatta Dudás regements-patert, mint legjobb barátját s csak azon csodálkozott, hogy rögtön fel nem ismerte. Pedig sohase látták egymást. Ezen Schwadronyos kapitánysága Kelemennek több ezer dollárjába került, mit Dudás kiszivattyuzott tőle, mert, ha nem volt hajlandó pénzt adni, azzal fenyegette, hogy mindenkinek elbeszéli, hogy sohase látták egymást, s akkor mindjárt volt megint pénz.

Kelemennek azonban mégis előnyére vált a huszárkapitányság, mert, mint tudom, az amerikai nagy polgárháboruban egy ezredet állított saját költségén s ennek ezredesévé lett kinevezve, mi a Dudás bizonyossága nélkül talán meg se történt volna.*)

Közlő.

1852 szeptember elején Bostonból Kalapsza barátomtól levelet kapok. Irja, hogy Ázsiában faragott ter-vünköt, hogy Amerikában majd fényes lovardát nyitunk, már annyira vitte, hogy rövid időn meg is nyithatjuk, azért, ha mint tanító és könyvvezető beakarok lépni, siessek Bostonba.

Princzipálisom erre ezzel a klauzulával bocsátott el: Öcsém, ha dolgai rosszul mennek, nálam a helye és fizetése mindig meglészen. Isten áldja!

Podgyászomat előre küldve, Józsi és Kovács pajtásommal egy szép vasárnap reggel gyalog indulánk New-Yorkba. A harmadik angol mérföldnél már jobb szerettem volna lóháton utazni, a 4-ik mérföldnél egy csatorna melletti vendéglőbe tértünk pihenni. A mint szalmazáron egy *Shery gobles*-et szürcsölgettünk, a kanálison amerikai lobogó alatt egy hajó közeledett felénk. Bevártuk, s kit látunk: ott állott a hajó födelzetén Biró Ede, volt honvédörnag, egy tömeg közsén közé beélve, kezeiben a kormányruddal, mint hajóskapitány; és ott a csatorna mellett látjuk Glosz pajtásunkat is, jobbában hosszú

*) Erről az érdekes emigránsról pedig (hogy alakjainkat minél jobban ismerjük) a következőket olvassuk *Kodás Ferenc Életem Émlékeim* cz. műve II. köt. 408. lapján: „Dudás János ev. ref. tábori pap, Konstantinápolyból látogatott volt át Bukarestbe 1860 nyarán. A „Hunniá“-ban ismerkedtem meg e termetes, élete delén lévő férfival. Feltűnt azonnal gondolatainak minden összefüggés nélküli kifejezése, szórakozottsága, mit eleintén az út fáradalmainak tulajdonítottam. Szembeszökő volt ezenkívül rendkívüli étvágya. Egyedül megevett annyit, mint mi hárman, kik vele vacsoráztunk. Az italhoz is ugyancsak nekilátott. Ezután valami nyolcz nappal hallottam hogy az utcán megőrült, elfogták s az örültek házába (balamuk) vitték, de ott szerencséjére hamar el is halt. Ugy hallottam, hogy ő is a hasis túlzott élvezetének lett áldozata.“

Közlő.

ostorral egy *szürkét* nógatva maga előtt, mint masinszta; mindketten feketén, a hogy az ördögöket szokták festeni.

- Szervusztok! Szervusztok!
- Hát te Sánta Huszár, mi az ördögöt keresz itt?
- Megyek New-Yorkba gyalog, és ti?
- Szenet szállitunk New-Yorkba hajón. Ott aztán

este ismét a „Három Magyar“-nál jöttünk össze, hol a new-yorki magyarok nagy része együtt volt.

Ez időtáiban alakult a magyar kaszinó, pendített meg a „Magyar száműzöttek lapja“-nak kiadása gróf Kornis Károly barátunk szerkesztése alatt, mely aztán a 3-ik vagy a 4-ik számnál szerencsésen megbukott. Kornis pedig, mint otthon bíró és jogtanár, elment Braziliába aranyat és gyémántot keresni, két év múlva meg, mint jogtanárt látjuk a rio de janeíroi egyetemnél.

Itt láttam az első és utolsó magyar dollár-jegyet. Itt hallottam Kossuth amerikai utazásáról belépti jegyek mellett tartott csaknem hihetetlen hatású beszédeiről, a melyekből befolyt jövedelmet egy amerikai komité kezelte, és vásárolt később belőle mintegy 200,000 darab kimustrált fegyvert, s gyártatott pár millió éles töltényt. Hanem, hogy aztán e fegyverek- és töltényekkel mi történt, arról soha egy ígét sem hallottam.

Másnap reggel szeptember elején búcsút véve a jó „Három Magyar“-tól vasútra ültem, s délután 6 órakor Bostonban voltam.

Bostonban.

(Fogadtatásom. — Társaim terve. — A magyar lovagló iskola megnyitása. — A megnyitási estély. — Hogy lovagolnak a volt huszárok? — A közönség nem remélt pártfogása. — A lovarda felvirágzása. — Betegeskedésem. — Végző.)

Boston Észak-Amerika egyik legszebb csillaga; mind erkölcsi, szellemi és kereskedési szempontból ítélve.

Midőn Kalapsza Bostonba invitált, nem az ő, hanem Zágonyi Károly bajtársunk, a lovarda leendő segédtanítója lakását jelölte ki számomra első jelentkezési helyül, hol pár napig, míg állandó lakásról gondoskodom, szívesen látott vendége leszek.

Becsengtettem tehát a South-Boston 13-ik útca „103-ik számá“-nál, Zágonyit, a ki a szabadságharc alatt mint Vilmos-huszárfőhadnagy szolgált, igen jól ösmertem, s ő nagyon szívesen fogadott, s a háziaknak — egy Németországból kivándorolt négy tagból álló család — mint magyar nemes embert mutatott be.

Emlékezetes két napot töltöttem e kis családnál. A családfő, Mr. Schweiger, egy pohárgyárban dolgozott, az asszonyság süttött-főzött, Miss Amanda varrogatott, és Miss Lizie söprögetett, s mosolygott, Zágonyi pedig evett-ivott, mint egy szatmármegyei bicskás, és tört német nyelven tette a szépet Amanda kisasszonynak, a ki Zágonyi barátomba fülig szerelmes volt.

Pár nap múlva beköltöztem aztán a lovagló iskola melletti irodába, Wolf volt Coburg-huszártiszthez, ki mint istálló-direktor és kisegítő tanár alkalmaztatott.

Átvettem Kalapszától három üres könyvet a megkezdendő üzlet vezetése végett és egy angolul írt könyvet a lovaglás mesterségéről, mely utasítással, hogy két nap alatt készítsek belőle egy kivonatot, melynek segítségével aztán a tanítást megkezdhezzük.

Enn úgyan beszéltem már angolul annyit a mennyit, de írni és plane könyvet írni nagyapám sem tudott. Hanem már neki fogtam és írtam négy egész nap három egész sort, az ötödik nap aztán Tóth Kálmán testvérével Tóth Gyurival ismerkedtem meg, ki akkor mint

aranyverő (goldbeater) élt Bostonban, s vele egy vasárnap délután végre egy fél iv papírra leirtuk a legszükségesebbeket, mit egy oktatónak tudnia kellene. S miután három példányban letisztáztam, egyiket átadtam Kalapszának, a másikat Zágonyinak, a harmadikat pedig Wolfnak.

Hogy mi aztán ezt a három példányt négyféle nyelven tanultuk be, az csak a lovarda megnyitásánál, az első leczkeadás alkalmával derült ki. 1852. október elsején csengetnek; ajtót nyitok, s egy szép hölgy köszön. Felvezetem a nők szobájába, melynek egyik fala üvegből készült és a lovardára nézett.

Ismét csengetnek, egy néhány gavallér. Bevezetem a lovarda előtti térre, mely a nők szobája előtt az említett üvegfal alatt volt. Több ismétlődő csengetés és tíz órára helyiségünk zsúfolásig megtelt.

Ekkor Kalapsza Zágonyi, Wolf és én lóra ültünk s meglehetősen huszártempóval egy előre betanult négyest lovagoltunk, a ladyk és gentlemanek tapsvihara és hurrah-i között. Most négy női nyereggel nyergelt lovat vezettek be és a legelső négy nő-tanítványunkat sorra ültették.

Kezdtek nekik magyarul; tanítványaink kezdtek mosolyogni, a publikum kezdett bámolni; erre mi elkezdtünk izzadni, Zágonyi a könnyebb kapacitáció kedvéért zsebéből koronként előrántotta a fél iv utasítást és szatmári dialektussal egy-egy frázist kiloptat belőle.

Wolf nem törődve az angol nyelvvel, egyenesen németül kezdte az oktatásait, s minden harmadik szaván „az Istenit“ kisegítő ígével igyekezett érthetőbbé tenni magyarozatát.

Kalapsza legsikeresebben működött. Ő Miss Brattley szemébe mosolyog és szép kis kezét koronként megfogván, azt csaknem három évig tartotta kezében. En pedig midőn ezt az emlékezetes első leczkét bevégeztük, azt hittem az utolsó is. Hanem nagyon csalatkoztam, mert Kalapsza most a Kossuth ajánlatára Mrs. Hillard pártfogása alatt rendezte be lovardáját, Boston legelőke löbb polgárainak kölcsön segélyével a kik gondoskodtak arról is, hogy tanítványokban hiány ne legyen. Mi pedig néhány hó alatt nemcsak megtanultunk angolul tanítani, de azt is megtanultuk, hogy kell őket részünkre megnyerni annyira, hogy a Bostonban régen fennálló másik lovardával nemcsak versenyeztünk, hanem tavaszra már Boston pénz- és észarisztokráciája kivétel nélkül csinosan berendezett lovardánkban keresett szórakozást.

De tavaszig még más is történt:

En megbetegedtem, köhécselni kezdtem, s az orvosi konzilium határozottan kimondta, hogy ha melegebb éghajlat alá nem utazom, valószínűleg a másvilágra masírozok.

Irtam hát New-Yorkba Iháznak, hogy Dr. Kelemennél jelentse jövetelemet. Ihász forduló postával Zsuláwszky-né (Kossuth nővére) névjegyét küldé hozzám, s tudatá, hogy jöjjenek egyenesen hozzá, (a 24. útca 13. sz. alatt) ő most nyitott egy privát vendéglőt, s betegségem alatt mindennel ellát.

Időn Ihász lakásához értem, s becsengtettem, a nagy étteremben örömmel ismertem fel az általam csiszolt márványlapokat, s nem kis büszkeséggel tudatám, hogy azok saját kezem munkái.

Ebéd alatt Mr. Stearnsnek egy bostoni gyárosnak lettem bemutatva, ki szívesen felszólított, hogy ha Bostonba visszatérek, látogassam meg.

Hat egész hetet éltem itt evés, ivás, alvás és sétálás, közben s ekkor vasútra ültem és visszamentem Bostonba.

(Vége.)

Benennung der Truppen	Comandanten		
	Charge	Namen	
4-te Honvéd Bataillon	Major	Gloss	In Páncsova 1
11. " "	"	Szigety	In Abrudbánya
12. " "	"	Klement	In Radna
24. " "	"	Csepy	Zur Operation
27. " "	"	Jasicz	In Orsova, 1. C
31. " "	"	Pohl	1 Comp in Mar
32. " "	"	Antos	In Borband Ma
24. " "	Cader	Péchy	3 Compagn in
50. " "	"	Trangus	In Solymos &
50. " "	Cader	Gyapay	In Varadja, T
55. " "	Hauptmann	Baróthy	In Rothenthurn
72. " "	Major	Bokory	1 1/2 Compagnie
74. " "	"	Jeszenszky	In Banat
75. " "	"	Juhász	In Tövis und B
76. " "	"	Sándor	In Naszód
77. " "	"	Véber	In Banat
78. " "	"	Kabos	In Orsova
79. " "	"	Krasznai	In Törzburg
79. " "	Cader	Lukács	Bei Karlsburg,
80. " "	"	Simon	1 Comp. in Sza
81. " "	"	Endes	Maros-Porto ur
82. " "	"	Kovács	In Törzburg 30
83. " "	"	Kálnoky	In Borgo Prun
84. " "	"	Sárosy	In Borgo Prun
85. " "	"	Mara	In Tömös
86. " "	"	Tuzson	In Tömös
87. " "	"	Tolnay	1 Comp. in Ve
88. " "	"	"	In Hermanstad
Eliten Corps	Hauptmann	Székelly	In Maros-Vásár
Pohlische Legion	Major	Zaritzky	In Klausenburg
73. Honvéd Bataillon	"	Damaskin	5 Comp. in Bor
Reserve Bataillons			
Hétfaluser Bataillon	Major	Vida	In Fogaras, ein
Frei Chor	—	—	In Déva
Honvéd mozgó nemzetőr	—	—	Unter dem Clat
Tordaer Bataillon	—	—	Gegen die Vala
Mobil Garde v. Marosvásárhely	Major	Toldalagy	In Marmaros
1. Szekler Reserv Bataillon	"	Incze	Bei Bisztricz
2. " " "	"	Lezsák	In Szoszény
3. " " "	"	Magyari	In Tölgyes und
4. " " "	"	Rindsmaul	In Gyimes und
5. " " "	"	Hild	In Kézdi-Vásár
Neu errichtendes Reserv Bataillon	Hauptmann	Kiss	In Taplocza
Das unbewaffnete Graenz-Bataillon	—	—	In Kronstadt
Cavallerie			
6-tes Vürtemberg Huszaren	Oberstltnt	Károlyi	1 Escadrón in
8-te Koburg Huszaren	Major	Skulimovszky	In Maros-Vásár
10. Vilhelm	"	Aranyi	In Schesburg, u
11. Szekler	Oberst	Kiss	1. Div. in. Cro
15. Mathias	Oberst	Bethlen	3. Escadrón in
16. Károlyi	Major	Licsken	In Maros Porto
Cress Chevaux legers	Rittmeister	Decarlini	In Banat
Pohlische Cavallerie	—	—	In Bisztricz und
Artillerie			
Unter Commandó des Obersten Forro	—	—	In Boicza geger
Bei Belagerung	Hauptmann	Frivisz	In Borband, Va
In Hermanstädter Bezirk	—	—	In Hermanstadt
In Szekler lande	—	—	Im szekler land
Unter dem Cronstaedter Militair Comando	—	—	In Tömös 8. in
Unter Commando des Obstlnts Dobay	—	—	In Bisztricz und
Im Marsch	—	—	Nach Torda
In Klausenburg	—	—	In Klausenburg
In Banat	—	—	In Becskerek, V

Ammerkung: Die Jaeger Abtheilungen welche sich in Klausenburg und Torda concentriren, sind oben nicht ausgewisen.

Dislocations Tabelle

den 21-ten Juny 1849.

Dislocation	Bataillon	Compagnie	Escadron	Geschütze	Truppen				Haupt Summa	
					Cavallerie		Artillerie		Mann	Pferd
					Mann	Pferd	Mann	Pferd		
Comp. in Facset	1	1	1	1	790	—	—	—	790	—
	1	1	1	1	1556	—	—	—	1556	—
	1	1	1	1	924	—	—	—	924	—
Zaránd 1 Com. in Ruszberg	1	1	1	1	742	—	—	—	742	—
Comp. in Karánsebes 1/2 Com. in Teregova u. Meh.	1	1	1	1	929	—	—	—	929	—
Vásárhely, 3. auf dem marsche nach Torda	1	1	1	1	861	—	—	—	861	—
Porto, und Klausenburg	1	1	1	1	806	—	—	—	806	—
ad u. 3 Comp. in Maros-Porto	1	1	1	1	962	—	—	—	962	—
Concurrnz, 1 Comp. in Klausenburg	1	1	1	1	1107	—	—	—	1107	—
und Borband	1	1	1	1	684	—	—	—	684	—
	1	1	1	1	892	—	—	—	892	—
	1	1	1	1	659	—	—	—	659	—
Solymos, 1/2 Com. Kaján. 1. C. Hondol, 1/2 C. Boicza,	1	1	1	1	938	—	—	—	938	—
1/2 C. Ilye. 2. C. M. Portó	1	1	1	1	680	—	—	—	680	—
Band	1	1	1	1	825	—	—	—	825	—
	1	1	1	1	802	—	—	—	802	—
	1	1	1	1	1285	—	—	—	1285	—
	1	1	1	1	1408	—	—	—	1408	—
Stockrekruten in Hermanstadt	1	1	1	1	1064	—	—	—	1064	—
Maros 3. Com. in Zaránd 2. C. Déva	1	1	1	1	937	—	—	—	937	—
Borbánd	1	1	1	1	936	—	—	—	936	—
Gnann. u. bei Zalatna	1	1	1	1	902	—	—	—	902	—
	1	1	1	1	737	—	—	—	737	—
	1	1	1	1	704	—	—	—	704	—
	1	1	1	1	969	—	—	—	969	—
	1	1	1	1	887	—	—	—	887	—
erz, das übrige in Becskerek, u. Concz	1	1	1	1	1012	—	—	—	1012	—
	1	1	1	1	480	—	—	—	480	—
	—	1	—	—	169	—	—	—	169	—
nd in Bisztricz	—	4	—	—	465	—	—	—	465	—
Prund, 1 Comp. gegen die Valachen	1	—	—	—	759	—	—	—	759	—
Summa der Infanterie	29	5	—	—	26821	—	—	—	26821	—
heil unbevafnet, 3. Comp. in Cronst.	1	—	—	—	1165	—	—	—	1165	—
	—	1	—	—	142	—	—	—	142	—
burger Militair Commando	1	—	—	—	7863	—	—	—	7863	—
an	1	—	—	—	909	—	—	—	909	—
	1	—	—	—	600	—	—	—	600	—
	1	—	—	—	1217	—	—	—	1217	—
	1	—	—	—	1010	—	—	—	1010	—
Concurrnz	1	—	—	—	980	—	—	—	980	—
Concurrnz	1	—	—	—	812	—	—	—	812	—
By u. Concurz	1	—	—	—	1070	—	—	—	1070	—
	1	—	—	—	820	—	—	—	820	—
	1	—	—	—	724	—	—	—	724	—
Summa der Reserve Bataillons	9	1	—	—	17312	—	—	—	17312	—
Klausenburg, und 1 Esc. gegen die Valachen	—	—	2	—	—	338	223	—	338	223
ly, 1 zug in Torda	—	—	1	—	—	187	190	—	187	190
35 mann in Banat	—	—	1	—	—	180	180	—	180	180
adt, 1. Div. in Bisztricz, 1. Div. in Banat. 1 Ecs. in Déva 1. Esc. Cordon	—	—	8	—	—	770	770	—	770	770
aat 4 in Hermanstadt	—	—	7	—	—	697	618	—	697	618
nd in Banát	—	—	2	—	—	226	226	—	226	226
	—	—	1	—	—	68	68	—	68	68
Hermanstadt	—	—	2	—	—	209	104	—	209	104
Summa der Cavallerie	—	—	24	—	—	2675	2379	—	2675	2379
di Valachen	—	—	—	14	—	—	—	38	26	38
ja und Maros Porto	—	—	—	16	—	—	—	114	25	114
in Rothen thurm 4 in Fogaras 2. in Marosvásárhely 2.	—	—	—	16	—	—	—	278	165	278
	—	—	—	26	—	—	—	260	30	260
brzburg 4 in Cronstadt 2. Can.	—	—	—	14	—	—	—	217	98	217
Concurrnz	—	—	—	10	—	—	—	163	100	163
	—	—	—	2	—	—	—	20	20	20
	—	—	—	1	—	—	—	56	20	56
secz, Orsova und Concurrnz	—	—	—	23	—	—	—	276	184	276
Summa der Artillerie	—	—	—	122	—	—	—	1422	668	1422
Haupt Summa	39	—	24	122	44133	2675	2379	1422	668	48230

den 21-ten Juny 1849.

Jos. Lőrincz, s. k.
R. adj.Gyalokay, s. k.
Htmann.

Dembinszky altábornagynak a felső-magyarországi hadtest főparancsnoksága letételéről szóló napi parancsa.

A Debreczenben 1894. április 14-én hozott függetlenségi nyilatkozatra csakhamar bekövetkezett az Orosz intervenció. A Paskevics tábornagy által vezérelt orosz invasio közvetlen feltartóztatására szerveztetett az ugynevezett felső-magyarországi (IV.) hadtest Dembinszky fővezérlete alatt. Az azt alkotó csapatok ápril vége felé május hó elején vonattak egybe Kassa, Eperjesre és helyeztetek el a vidéken és Bartfa körül a széleken. A főhadi szállás Demethe nevű községben helyeztetett el. Ilyeténképen küldetett Debreczenből az 1-ső honvéd vadász ezred III-ik osztálya is április vége felé a jelzett hadtesthez. E vadász osztály 1-ső századához e sorok írója is tartozott. E vadász osztály rendeltetése helyére elérvén, a XXIII-ik számú hadosztály 1-ső dandarába osztatott be s részt vett azok viszontagságaiban elejétől fogva végig. Hadosztályunk egyik főparancsnoka Desewffy Aristid tábornok volt a ki később Aradon vértanú halált szenvedett.

Az oroszok június havában a Galiczia felőli széleken már bekezdettek törni, több előrsi csatározásokra adtak alkalmat és előidéztek június hó közepe táján általános táborba szállásunkat.

A mi hadosztályunk dandárunk a Kapi vár alatt földhányásokkal is megerősített táborozási helyen várta az ellenség elenyomulását.

Ezen várakozási helyzetünkben történt június 17-én hogy hadi napi parancsban megkaptuk és tudattuk Dembinszky fővezérünknek lemondásáról szóló búcsú nyilatkozatát, a melyet a parancs könyvből még akkor lemásolva másnap levél kíséretében táborozási helyünkhöz közel esett Eperjesről postán, az Alföldi hírlap szerkesztőségéhez be is küldöttem.

A harcok zaja és azóta eltöltött annyi változások és idők után csak az maradt emlékemben, hogy a jelzett napi parancsot lemásoltam és hogy valamelyik akkor Debreczenben megjelent hírlap szerkesztőjéhez elküldöttem.

Csak most közelebről sikerült Kolozsvárt, az Erdélyi múzeum könyvtárában kutatva, hogy a B. Apor Károly-féle gyűjteményben ráakadtam az Alföldi Hírlapra, s annak Debreczenben 1894. június 24-én 65 szám alatt megjelent lap számára, mint a melyben jelzett levelem s ahöz foglalt napi parancs kiadva fordul elő s azt egészen reménytelenül 46 év után olvashattam el és másolhattam le.

Tekintettel arra, hogy Dembinszky lemondásáról szóló nyilatkozatát közölve sehol se láttam, s azt kísérő levelem is az akkori harcias hangulat és viszonyokra vonatkozólag némi tájékozással szolgálhat, és tekintettel továbbá arra, hogy a Kolozsvári 1848—48-ik ereklyemúzeum számára, a mult év elején általam beszolgáltatott „Székely Közlöny“ 1867 évi folyamában, „Lapok a multból“ czim alatt kiadott az 1848—49-iki eseményeket tárgyzó korrajzomban, Dembinszkinék ezen lemondásáról s az arról szóló napi parancs elküldéséről említést tettem, indokoltnak és megengedhetőnek vélem jelzett leveletem az idézett „Alföld“ 65 lapszámából leírva alább újból közreadni.

Eperjes, június 18-án. Tegnap reggel vittek Kassa felé a 69-ik zászlóaljából néhány csapatot fedezett alatt. Ezek a nyomorultak el akartak szökni de lefegyvereztettek egyik vadász osztály által. E zászlóalj máramarosi oláhokból alakult — szánandó kinézésűek, — s míg az erdélyi frate öl, rabol, addig ezek itt hely adnak a bujtogatásoknak.

Furcsa vigyázatnak s fegyelemnek kellett lenni, s e zászlóaljban uralkodni, közüllök az őrszemről elszöktek már többen midőn a dolgot kitudták. Egy tizedest főbe lőttek, a többit a magyar fiukon kívül lefegyverezték s onnat tovább küldötték. És mindenütt az oláh ivadék demoralisatioja — mely nem meggondolásból, hanem a mint értesítve van s a mennyiben a bórét is féltheti — tesz és cselekszik.

A Dembinszky lemondása a magyar kormány által el is fogadtatott, helyette vezér Viszoczký tábornok lett. Közölkék Dembinszky búcsú szavait a táborában levő vitézekhez:

Vitézek, bajtársaim!

Viszoczký József tábornok úr a felső magyarországi hadsereg főparancsnokának helyettem kinevezetvén, én a mai naptól megszűntem az lenni s a ti kötelességtek nekie engedelmeskedni. Szent kötelességemnek tartom mielőtt tölletek elbucszúznék hozzátok pár bizalmas szót intézni, hogy irántam tanusított ragaszkodás és engedelmesség öntudatával bucsuzhassunk az utolsó percekben is.

Nem dicsőség sem dicsvágy, csak hazátok java — melynek öröm kebelrel szolgálatomat ajánlám s melyért életemet a legnagyobb veszedelemnek tevém ki; és éppen ez nem engedi nékem minden okaimat, hanem mint katona nem hagyhatom érintetlenül: vagy engedetlenségeket elkövetni, vagy a parancsokat szigorosan teljesíteni kellene, melyek hadi tapasztalásaim szerint Magyarországra nézve igen ártalmasak lehetnek, jobbnak láttam a kormányt megkérni, hogy engem az ilyen kétes állástól mentsen fel. Vagy isteni végzés, vagy előre tett intézkedéseim voltak okai, hogy titeket csatára vezetni nem volt szerencsém, de minekelőtte tölletek elbucszúznék, kijelentem, hogy legforróbb óhajtasom veletek mint önkéntes — ezen ellenség ellen — a melyet ti türelmetlenül vártok s melylyel már ifjúságomba mérköztem — harcolni. Ha ezen szerencsében részt nem vehetnék, úgy bucsuzásom tölletek annál fájdalmasabb, mivel irántami bizalmatok s ragaszkodástok jeleit gyakran tapasztalám.

Demethe, január 17. 1849

Dembinszky Henrik,
altábornagy.

Itt áll Dembinszky búcsú irata, ez legtisztább bizonyossága az ő hozzánk való viszonyának, legszebb reményekkel mentünk elébe az ő hadviselésének és bizalmunk volt hozzája, de ő letette a vezérséget és más csakugyan Napoleon iskolájában nevelt lengyel vezér alatt kell a hadi szerencsét kivivnunk, — Dembinszky emléke fenn fog maradni a hadsereg előtt.

A határon újabb ellenséges csapatok benyomulásától jött hír, de ezeket újból visszahuzódni kényszerítették. Az eddigi kevés időre, helységekbe beszállásolt csapataink újból táborba szállottak ki s harci lábón vannak minden pillanatban.

Újabb lengyel menekvők beszélék, hogy a muszkák visszavonulása nem igaz s a határokon kozák őrszemek vannak felállítva, — ujonczozást a legnagyobb erőszakkal hajtattja végre az absolut kormány, — nagy szükség uralkodik, a muszkák erejét 15 ezerre, mások többre teszik. Hammerstein osztrák galicziai főparancsnok Bécsbe huzódott csapataival hihetően onnat intézendő megtámadásaikat.

Mi ezen tájékokra is várjuk félelem nélkül — mert a magyar honvéd nem azt kérdi mennyi az ellen? de hol van? s ha valahol egy huszárt vadászt találunk az azért káromkodik, miért nem jön a kutyafejű muszka.

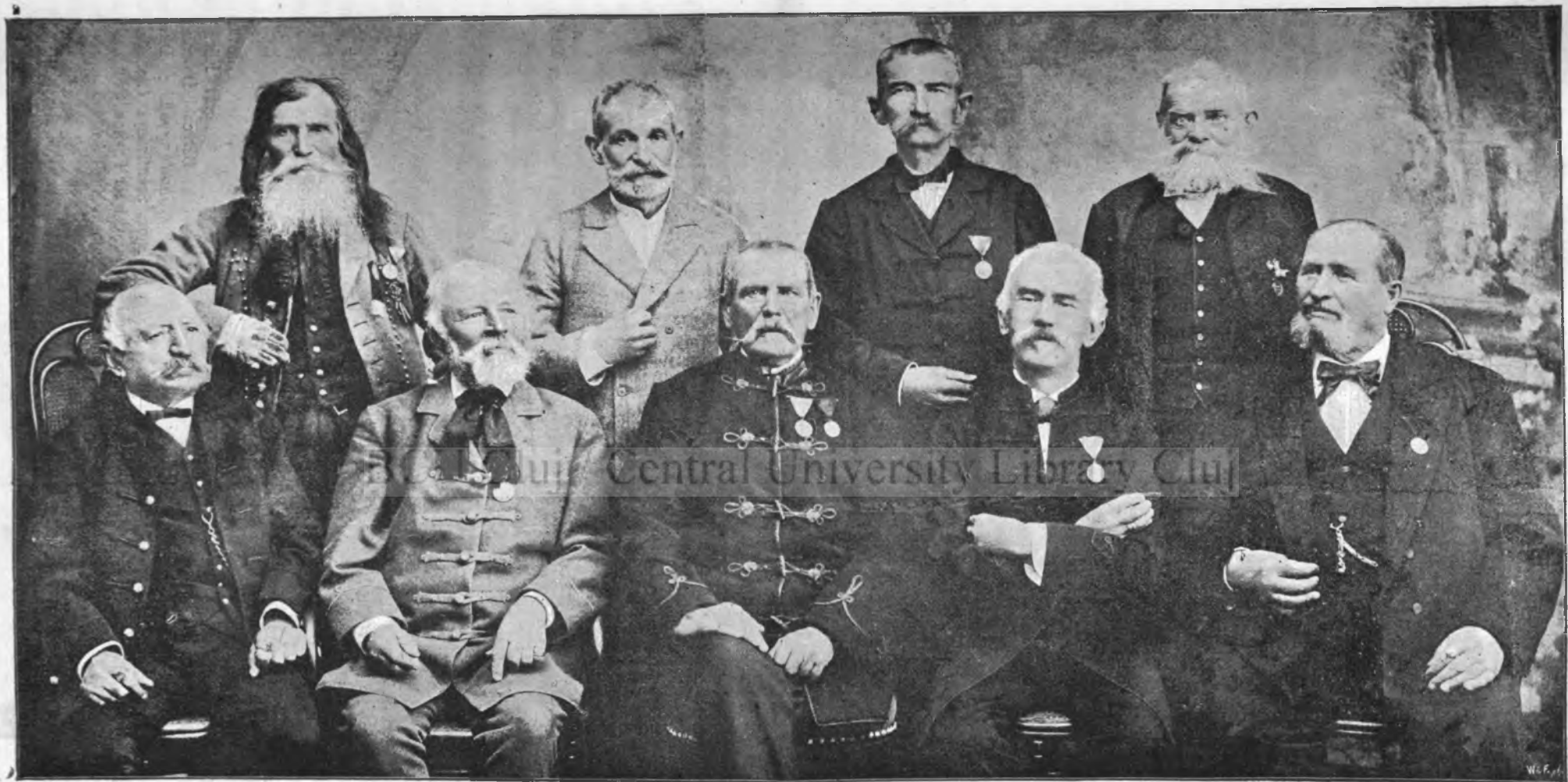
U. i. Táborunkban az élelmezés már jobb. Dembinszky az élelmezési biztosokat megdorgálta keményen, ezek voltak a hibások.

Csernátóni M. Zsigmond.

Fennebb közölt levelem ötletéből ezuttal felemlítem, hogy Dembinszky lemondása okául a többek közt azon versio is felmerült előttünk, miszerint ő a muszkák részéről személye mint hazája felszabadításáért győzelmesen és több ízben küzdött lengyel hős ellen táplált halálos gyűlöletet és boszú kiterjesztését a vezénylete alatt állott hadseregről lemondása által elfordítani kívánta. Azon időben tette le a fővezérséget és távozott el, a midő az Oroszok zöme a szorosokon áttört s már június 19-én Bártfán ütötte fel hadi szállását, úgy hogy Viszoczkýnak fővezényletét a hadtest különböző helyeken táborozó osztályainak Eperjesre történt egybevonásával kellett hogy megkezdje. A honnat a sereg zömével már június 23-én Lemesán Somos felé eltávozott.

(Vége. következik.)

Marosszéki székely-honvédek.

SZABÓ LAJOS,
tizedes a 87. zászl.

PAP JÁNOS,
Mátyáshuszár.

SZÖLLŐSY SÁMUEL,
tüzmaster a Csikszerdában alakult III. számú
3 fontos útegnél.

CSIKI GERGELY,
tizedes a 12. zászl.

BAKÓ JÁNOS,
honv. huszár-hadnagy.

SZENTPÉTERI DÉNES,
örmester a 9. zászl.

CS. MOLNÁR, ZSIGMOND,
vadász honv. hadnagy az I. v. ezred III. oszt.
I. századánál, mostanság honv. egyl. jegyző.

LUKÁCS PÉTER,
tizedes a 72. zászl.

IMREH SÁNDOR,
Mátyáshuszár.

A marosszéki és marosvásárhelyi 1848—49-es honvédegylet igazg. választmánya által kiküldött s a budavári szabadság-szobor leleplezési ünnepélyen
1893. május 21-én jelen volt honvédbajtársak.

Csonka, marosvásárhelyi fényképész fénykép felvétele után.

Honvédek albuma.

(Tizenötödik csoport.)

E kép a székely hadseregnek egy töredékét ábrázolja. Nevezetes a kép két dolgról:

1. Képviselve van rajta az erdélyi hadsereg minden fegyverneme, csak épen a hadsereg főparancsnoka, az öreg *Bem* apó hiányzik róla

2. A budayári honvédszobor leleplezésén részt vett székely honvédek egy kisebb csoportját ábrázolja. A még élőknek egy kis töredéke ez.

Névleg a következők:

Pap János, a Mátyás-huszárok második századában, mint Marosvásárhelyt született 20 éves fiú állott be. Arczán kardvágás, a lábán pedig kartács-seb emlékeit őrzi a nagy napok diadalaiából.

Szabó Lajos, nyárad-szentbenedeki születésű a 87. h. zászlóaljba 19 éves kórában lépett be. Beszterczénél kezére kardvágást kapott, vitézségeért pedig tizedesi rangot. Az erdélyi hadjáratokon kívül, Verbász, Titel és a temesvári ütközetekben is részt vett

A fegyverletétel után fogadalmat tett, hogy *haját szakállát addig le nem vágja*, míg az 1848-iki alkotmány ismét vissza állítva nem lesz. És az öreg székely ma is *hosszu hajjal*, megnőtt szakállal, ifjú reménnyel és lelkesedéssel mereng élte alkonyán a multak emlékein s remél-remél jobb jövőt.

Szöllősy Sámuel tűzmester a Csikszeredában alakult 3 fontos ágyu ütagnél. Róla olvasóink részletesebb megemlékezést találnak a lapok m. é. folyamának 138 lapján

Csiky Gergely 12. zászlóalj 2. századbeli tizedes. Tizenhét éves volt, a mikor beállt honvédek, 1849. aug. 6-én jobb lábát kartács sebezte meg. Ma takarékpénztári igazgatósági tag Marosvásárhelyen.

Bakó János huszár hadnagy. A társaság legidősebb tagja szül. 1810. A szabadságharc kezdetéig már tizenhárom évet szolgált az osztrákoknál. A 7-dik hadtestben részt vett Versecz, Perlasz, Jankóvác Hatvan Nagy Sarló, Komárom, Buda Győr, Komárom, Vácznál folyt ütközetekben. Utóbbi helyen sebet kapott a jobb lábán és bal arczán Arca hamar begyógyult, de lába 41 év múlva 1890-ben gyógyultbe teljesen. E miatt a honvéd menedék házból a hegyi levegő s jó víz végett ki kellett lépjen s most itthon él. Nevezetes dolog, hogy ez öreg honvédek a fia Boszniából fél lábbal tért haza s mint 62 ezredbeli ez is 13 frt. nyugdíjból tengeti életét.

Szentpéteri Dénes, 9 zászlóaljbéli őrmester. Husz csatánál többen vett részt, Kápolnánál megsebesült. Most a 6 frt ellátási díj mellé a koldusbot járul a szegény 66 éves öreg katonának.

(s. *Molnár Zsigmond*, vadász honvédhadnagy az I. v. ezred, III. oszt. 1. h. századánál. Jelenleg h. e. jegyző. E bátor katona eleven tolla a szabadságharcnak több érdekes részletét mentette meg a történelem számára a feledékenységtől. Lapunk jelenleg is egy fontos közleményt ad visszaemlékezéseiből. Szabadságharczbeli működéséről különben a Történelmi Lapok 1893. évfolyam 35 lapján foglaltatik részletes leírás.

Lukács Péter, tizedes a 72. zászlóaljban. Párdány községben született (Torontálm.) 1826-ban. Mikor beállt 1848-ban kinyújtott kaszákkal fegyverezték fel, 1848. nov. végén kaptak Mária Terézia kovás fegyvereket. Lippa, Arad s Mária-Radnáról Erdélybe küldték őt is a 8000 ember és 4½ üteg ágyuból álló csapattal.

Itt küzdött. azontul Nagyszeben alatt; kezére kardvágást kapott. Segesvár s Vámos-Gálfalvánál 3300-ad

magával a muszkáknak foglyul esett. Oláhországba viték Plojestig, innen vissza Brassóig. Ekkor besorozták és szolgált 10 évet 9 hónapot.

Szolgált az ujabbkori honvédségnél is. Jelenleg mint nyug. honv. őrmester él. Foglalkozása a nyomor és a szegénység.

Imreh Sándor, Mátyás-huszár. E kitűnő emlékező tehetséggel megáldott, szorgalmas bajtárs a történelmi adatok össze gyűjtése, egyes részletek tisztába hozatala körül igen becses szolgálatokat tett a nagy napoknak.

A Történelmi Lapok mindenik évfolyama közül tollából történelmi részleteket. Egyenes, tiszta jelleme, tántorithatlan hazafias érzülete, szerény mindenkit megbecsülő modora miatt mind a bajtársak, mint a fiatalabb nemzedék körében általánosan tisztelt és szeretett egyéniség

*

A képen levő bajtársakat néven nevezve s egyenkint bemutatva, reményünknek adunk kifejezést a tekintetben, hogy e szép példa buzdításra fog találni. S hasonló szép képcsoportot a többi honvéd egyletek tagjai köréből is fogunk bemutatathatni.

OKMÁNYTÁR

A 2. 3. és 4-ik honvéd vadászezred tisztikara.*)

A hivatalos „Közlöny“ 158-ik számában, mely 1849. július 25-éről szól, kinevezettek Aulich hadügyminiszter által a 2-ik honvéd vadászezredhez: *századosokul*: Szebeni Ferencz, Reményfi Szilárd, Sedener Ede, Lukácsi László, Kovácsi János, Tarsoly Gergely, Lengyel Ádám Csipkés Albert, Velics Károly, Hajnal József, Kádár Ferencz, Navrovszky Pál, Kocsis Károly és Csizsár Samu; *főhadnagyokul*: Torony, József, Szigethi Sándor, Bok Samu, Csiki Antal, Budai György Simonfy Miklós, Jeney Károly, Lendvai István, Eperjesi László, Székely Ádám, Valszky Szaniszló és Lovassi Andor; s *hadnagyokul*: Kis Sándor, Szauer Lajos, Pap Antal, Szük Ferencz, Hatfalusi József, Vizi Endre, Jakab István, Bersi József, Lengyel József, Kövesdi János, Csernátoni Samu, Koller Ferencz, Jenuska Károly, Gálman Zsigmond, Ambrus József, Gyulavári József, Zilahi Lajos, Torma Károly, Szentgyörgyi György, Kovács Áron, Nagy Ignác, Konez László, Kenderessi Károly, Lehoczky József, Galik Sándor, Bányai József, Frater Béla, Otilik Gyula és Göncz Ferencz,

A hivatalos lap augusztus 11-iki, *utolsó* 165-ik számában e vadász-ezredhez még kinevezettek: *főhadnagyokul*: Kóradi János, Csizsár Domokos, Ormai Ármin és Gajzágó László; s *hadnagyokul*: Földvári Gábor, Friedl József és Alexa József.

A 3-ik és 4-ik vadászezred tisztikarának kinevezését a július 27-isi 160-ik számú hivatalos lap közölte, mely közlemény szerint július 24, illetve 25-én *Szabó* Imre ezredes államtitkár, mint hadügyminiszter-helyettes által kinevezettek és pedig: a 3-ik vadászezredhez: *századosokul*: Bíró Lajos, Szulhauzen Lipót Bató József, Földvári József, Límek József, Bartha Gergely, Damburgi Ede, Sárpataki Károly, Pál Rezső, Kovács Elek, Bereczki Domokos, Teleki László és Geszna Tamás; *főhadnagyokul*: Dindár Lajos, Varga-Sándor, Csizsár Lajos, Szentiványi László, Jakabházi Zsigmond, Kakuci Ádám, Csizsár Farkas, Szoboszlói Ferencz, Miklós István, Veress Lajos, Nuritsán József, Réti József,

* Az 1. honvéd vadászezred történetét megírtam a *Hazánk* cz. folyóirat VIII. kötete 136—144. lapjain, hol annak összes tisztikarát is közöltem.

Bala István, Brendusi József, Fülöp Sándor, Náményi Antal és Pap János; s *hadnagyokul*: Fekete Albert, Szenkovics Miklós, Ugron Gáspár, Sebessi Ferencz, Burk Ferencz, Dósa Károly, Tamási Ferencz, Solymosi János, Lőfi Áron, Böer István, Ványolas Miklós, Tolvaj Ferencz, Farkas János, Elek Mihály, Donáth Pál, Kassai Samu, Bereczky János, Farczadi Sándor, Gyulai Ferencz, Stark Mihály, Török Sándor, Balla József, Tamási Miklós, Mihályi Gergely, Körtvélyesi Lajos, Lechniczki Titus, Szentkirályi Károly, Véghő Gellért, Makkai Samu, Madarász Endre, Jakab Gergely és Szenkovits Imre; s a hivatalos lap fentebb említett utolsó számában ide szintén *hadnagyul* Budai László.

A 4-ik vadászrezedhez: századosokul: Zombori Antal, Szarvadi Lajos, Olasz Károly, Teleki (Feleki helyett sajtó hibából van így nyomva) Miklós, Szunyogh Ágoston, Putnoki József, Szücs Ferencz, Pápai Lajos, Kövesdi János és Dolinai Péter; *főhadnagyokul*: Mártonffy Ignác, Szerdahelyi Kálmán, Mihalszki Ede, Armás Bálint, Armás Sándor, Ferencz, Károly, Bodrogi Soma, Ince Domokos, Gosztonyi Sándor, Harmath Miklós, Laczekovics János, Némethi Gy., Biró Miklós, Kovács János és Ördög Vilmos; s *hadnagyokul*: Nagy István, Orosz Károly, Dobozi Ede, Huszár Miklós, Barsai Ábrahám, Bogdánfi Gábor, Bodor Domokos, Kádár Pál, Hauser Antal, Frankó János és Buda Venczel.

Ugyanez ezredhez kinevezettek még a hivatalos lap utolsó számában *főhadnagyul*: Tomtsányi Boldizsár s *hadnagyul*: Markovics Ignác, Ujvári József, Eperjesi Antal, Jancsó Pál, Veisenberger János, Ocsvai Ferencz és Jánosi József.

Több kinevezés már nem jöhetett a hivatalos lapban.

A kinevezések a 2. és 3-ik vadászrezedhez legtöbbször május 1-től a 4-ik ezredhez pedig június 1-től számított ranggal történtek.

BCU Cluj *Hegyesi Márton.*

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük sziveskedjenek a halálozásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Ferenczi György szabadságolt. állományu m. kir. honvédszázados, községi II-od jegyző, 1848—49 honvéd-százados, 1860-ik évben Gy. Szt.-Miklós képviselője, volt járási szolgabíró folyó nov. 24-én életének 70-ik boldog házasságának 10-dik évében, Gyergyó-szt.-miklóson jobblétre szenderült. Gyászolják: Özv. Ferenczi Györgyné, a boldogult neje. Ferenczi Ilona, leánya. Ferenczi Balázs, öccse. Ferenczi György 1848-ban az első székely gyalogezredben szolgált. A szabadságharcban a 82. zászlóalj II-ik századának volt parancsnoka — alatta szolgált mint köztisztviselő, tizedes, őrmester és a segesvári csatában mint hadnagy. Ferenczi vitéz bátor katona, jó bajtárs volt. Segesvárt a 82. zászlóalját ő vezényelte Bem parancsából. Közli Otrobán Nándor.

Ormós Zsigmond főrendiházi tag, Temes megye volt főispánja, nov. 17-ikén a Schwarzer-féle elmeorvosintézetben meghalt. Egy tevékeny, munkás élet ért véget e szomorú helyen. Ormós Zsigmond 1813 február 20-án született Pécskán, Aradmegyében. Alig végezte el a jogot 1834-ben „kis követ” lett a pozsonyi diétán. 1838-ban aljegyző, 1848-ban főszolgabíró. *Majd honvédek csapatot föl s végig küzdött a szabadságharcot.* 1861-ben Temes megye főjegyzője, 1867—1871-alispánja s 1871—1888-ig főispán volt. A mellett, hogy féken tartotta a nemzetiségeket s vármegyéjének megmagyarosítására oly sokat tett

szorgalmasan dolgozott irodalmilag is, különösen a történelem és műkritika terén. Főműve „Az Árpádkori művelődés története.” Irodalmi működése elismerésül a m. tudományos akadémia tagjává választotta. Az országsszerte ismert és közbecsülésben álló férfit nemrég súlyos idegbaj lepte meg. Pár nap előtt felhozták a fővárosba. Utközben iszonyu erővel tört ki rajta az őrültség. A vasuton és egyes állomásokon nagy botrányokat idézett elő. Nagy nehezen tudták beszállítani a Schwarzer-féle intézetbe, hol a halál megváltotta szenvedéseitől ma délben. A holttestet Temesvárra viszik.

Pilis Pilis Lajos, volt országgyűlési képviselő, földbirtokos és ügyvéd, 73 éves korában elhunyt Debreczenben. Résztvett a szabadságharcban, mint nemzetőr és jó barátja volt *Kossuth Lajosnak*. A magyar államasutaknál, mint vasuti tanácsos működött.

Pataki József nyug. kir. főügyész hivatalszolgája, 1848—49-iki honvéd f. hó 31-én d. e. 10 órakor, életének 69. második házassága 13-ik évében Marosvásárhelyt meghalt. Gyászolják: Özv. Pataki Józsefné, sz. Máthé Teréz, mint neje. Ifj. Pataki József, neje Svajkovszki Veronika; Pataki László, mint gyermekei. Legifjabb Pataki József, Róza, Giza, Ilon és Miklós, mint unokák. Kiss Mari, férje Szász Ferencz és gyermekei; Kiss Anna, férje Bárdi Károly és gyermekei; Kiss József, Kiss Zsuzsa, férje Kosbing János és gyermeke, mint második neje gyermekei Medgyesi Rákhel, férje Nagy János s gyermekei; Medgyesi Mihály, neje Olajos Katalin, mint testvére gyermekei. Ez a bajtársunk, mint öngyilkos fejezte be nyomoruságos életét. Nyugszik már csendesesen a hajdani csaták zaja után s nem rugdossa többé a mai társadalom. Közli: Imreh Sándor.

Sámuel József f. é. október hó 21-én elhalt, ki mint 48—49-es honvéd a hunyadi gyalog csapatnál fegyver letételig szolgált.

Schmidt Károly 1848—49-es szabadságharcbeli és m. kir. nyug. honvéd-százados, nov. hó 10-én élete 72-ik évében, végelgyengülés következtében Sátoralja-Ujhelyen csendesesen hunyt. Gyászolják: Özv. Schmidt Károlyné szül. Paczner Mária, mint neje; Károly, Ilona, Lajos és Géza, mint gyermekei; Zellán Lujza férjezett tordai Wirkner Gyuláné, Zellán János és Zellán Rózsa, mint unokatestvér-öccsei, a többi rokonok nevében is fájdalommal telt szívvel tudatják, hogy a legjobb férj, szerető atya, nagyatyja elhunyt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Öreg honvédek gyűlése. Kolozsvár megyeháza közgyűlési termében nagy számban gyűltek össze nov. 25-én d. u. az öreg honvédek rendes évi közgyűlésükre. Szabó Samu tanár elnöki megnyitójában utalt az egylet több irányú működésére, melyet a 48—49-es honvédek ellátása érdekében teljesített. Felemlítette az egylet lefolyt évi halottait s ezek között melegen emlékezett meg *Inczedy* ezredes érdemeiről, ki 10 éven át, magára hagyatva, nagy odaadással végezte az egylet segélyezési ügyeit s vezette annak irodáját. Mikor Kossuth L. haláláról s az egylet által fanusított megemlékezésről szólt az elnök, könnybe lábadtak az öreg honvédek szemei. A vál. jelentés feltárta azt a mintaszerű működést, a melyet az egylet a lefolyt évben folytatott. Különösen a segélyezés körül s a nyugdíjazás érdekében fejtett ki nagy akcióit. Itt elismeréssel említették fel a segélyező bizottság kezelő hivatalának buzgalmát, melynek elnöke

Nedeczky István százados. Ez a hivatal 6—8 nap alatt elintézt mindent hatáskörébe tartozó segélyezési kérdést. Ennek eredménye az, hogy a m. közgyűléstől kezdve 28 honvéd részére sikerült az egyletnek nyudijazást kieszközölni. E nyugdíj összege 2275 frtot tesz ki. Az egylet szükségesnek tartja hogy megváltoztassák azt az igazságtalan szabályt, mely szerint, ha tiszt 5 frt, ha altiszt 2 frtnál valamivel több adót fizet, nyugdíjhoz nem juthat. Azt sem tartja az egylet méltányosnak, hogy a kiutalt összegek csak a következő évnegyedtől kezdve folyósíthatnak. Az egylet kebelében is megtörtént, hogy meghalt az illető, mielőtt elérte volna azt az évnegyedet, a melyen nyugdíját felveheti! A választmány jelentést tett arról, hogy számba vette az egylet tagjai közül azt, hogy kik élnek, kik haltak meg? Tájékoztatót is állított össze az egylet a segélyezés módozatairól, a melyet a Történelmi Lapok nyomán az ország lapjainak nagy része közölt s ezzel a legelszigeteltebb ponton lakó honvédek is megnyílt az ut a nyugdíjazás kieszközlésére. Törekedett az egylet elérni azt, hogy az orsz. honvédügyeket tisztán és nemesen szolgálják, méltóan az ügysz. E célból indítványozta m. é aug végével a vele egyetértő egyesületeknek az ügyek élére, a Péchy Tamás megnyerését. E bizalmas átiratai elfogadásra találtak s az egylet, mint a honvéd ügyek elnökét, üdvözölhette Péchy Tamást. A segélyezési pénztárt az egyletben Mamicza János kezelte. Befolyt 170 frt, jobbára a nőktől befolyt adományokból. Páll András 2. századbeli Coburg huszár adományozott végrendeletileg 20 frtot. A közgyűlés mind az adakozóknak, mind a pénztárnok Mamicza Jánosnak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. A honvédmenedékház ügyében tett eddigi lépéseket is, melyről nem rég emlékeztünk meg lapunkban, örvendetes tudomásul veszi a gyűlés. A jelentés előadja, minden vasárnap tartott a választmány gyűlést 150 honvédek igazította el a segélyezési, ellátási, temetési vagy tájékoztatósi ügyét, 375 átiratott menesztettek ezek érdekében. A gyűlés köszönetet szavaz az elnöknek, jegyzőnek működéséért.

A kolozsvári honvédegylet tisztviselői. A kolozsvári h. e. tegnapi közgyűlésén a választmánya így alakult meg: Elnök Szabó Sámuel, Alelnök: Nagy Lajos, Bíró József, Pénztárnok: Mamicza János, Választmányi tagok Albach Géza, Szigethy Miklós, Fináli Henrik dr. Münszter Ede, Nedoroszték János, Czákó József, Spaller Károly, Szucsáky Imre, Bay János, Nagy Pál főhadn. Kalmár Antal, Persián Gerő.

Kik nyernek a kolozsvári h. egylet tagjai közül ellátást? Az adóhivatalok kimutatása szerint az inségesebb honvédek közül a következők részesülnek évi ellátásban: Bodo György hadnagy 252 frt. Balázs Márton hadnagy 252 frt. Bakos József kh. 36 frt. Bárány Józsefné kh. 36 frt. Bay János hdgy. 252 frt. Bihary István tiz. 78 frt. Binecz István seg. orvos 80 frt. Boldizsár Györgyné kh. 46 frt. Buda József örm. 72 frt. Brucza István kh. 36 frt. Bukka Lajos örm. 72 frt. Cserei György kh. 36 frt. Csúsványi József örm. 72 frt. Csillag Sámuel kh. 36 frt. Csikó András kh. 36 frt. Demeter Zsigmond száz. 312 frt. Ditzsi Lajos kh. 36 frt. Dobrantei István kh. 20 frt. Filker János kh. 36 frt. Gornisevich Kelemen örm. 72 frt. Hadnagy József tiz. 48 frt. Heynik János özv. tiz. 48 frt. Huszti János tiz. 48 frt. Ivanovics György kh. 39 frt. Jakab István örm. 72 frt. Kaukal József tiz. 48 frt. Kiss Lajos század. 312 frt. Kiss Sámuel tiz. 48 frt. Kiszler Barnabás kh. 36 frt. Koncz Györgyné örnagyné 315 frt. Kovács József tiz. 48 frt. König Lipótné századosné 312 frt. Lestyán

Mátyás kh. 36 frt. Mester József kh. 36 frt. Mezei Péter 36 frt. Nagy Beniczky János kh. 35 frt. Nagy Györgyné kh.-né 36 frt. Nedesán Kosztán kh. özv. 36 frt. Némethy Mihály örm. 72 frt. Orosz Daniel kh. 36 frt. Onachten József kh. 36 frt. Páncsi István kh. 36 frt. Paulik András kh. 36 frt. Pénteki József, tiz. 48 frt. Poczi Sámuel tiz. 48 frt. Poka Ferencz tiz. 48. Psikal Máté száz. 76 frt. Rác Dánielné khné 36 frt. Sanda János kh. 36 frt. Schopf Alajosné örnagyné 180 frt. Schütz Sándor kh. 36 frt. Siko Miklós főh. 276 frt. Szabó István tiz. 48 frt. Szamosi Vajbel József kh. 36 frt. Szász Lőrincz özv. hdné 123 frt. Székely Mihály kh. 36 frt. Szilágyi András kh. 36 frt. Szocsán Sándor kh. 36 frt. Urszuj János kh. 36 frt. Vass János kh. 36 frt. Végh Bertalan ezr. 200 frt. Veress Mihály kh. 36 frt. Verzár Ferencz tiz. 48 frt. Vig Csonka Mihály kh. 36 frt. Virág Adám örm. 72 frt. Vizi József kh. 36 frt. Viski Samú kh. 36 frt. Tóth Mihály örm. 72 frt.

A nagy idők 50 éves emléke. Bay János 48—49-beli honvédtiszt indítványt tett a kolozsvári honvéd-egylet nov. 25-iki közgyűlésén, hogy a 48-as idők 50-ik évfordulójának méltó képen való megünneplésére az egylet teygen kezdeményező lépéseket. A honvédegylet közgyűlése áttette az indítványt tárgyalás végett a választmányhoz.

Jánku Ábrahám, a mócz vezér aranyai. Jánku Ábrahamnak, az 1848—49 időkbeli hírhedt oláh vezérnek szülőfalujában, Felső-Vidrán szenzációs nyomozás foly nov. 18 reggel óta. A „havasi rémkirály” udvarában ugyanis ismeretlen egyének nagy doboz vert aranyat ástak ki a földből, amelyet legott etüntettek. Korpusz deliktiként ott maradt azonban tiz darab arany, amelyet nyilván elhullattak s amely a kincstalálók távozásának irányát is pontosan jelezte. Az aranyak 1847—48-ból valók (tehát alig egy-két évesek lehettek akkor amikor Jánku elásta. 1848-nál későbbben vert aranypézt nincs a lelet otthagytott részében, ami arra mutat, hogy az elásás 1848 végén vagy 1849 folyamán történt meg. Felső-Vidrán nem első eset az, hogy Jánku jószágain aranyat találjanak. A mult esztendőben is nagymennyiségű vert arany került ki a móckirály egyik földjének rögei alól. A jelek szerint a mostani kincslelet is nagy értéket képviselhet s azt hiszik, hogy gondos kutatás mellett újabb kincshalmazra fognak akadni. Azt hiszik, hogy a kincskeresők éjnek idején dolgoztak s éjnek idején lopták el a móckirály hagyatékát, különben az elhullatott pénzdarabokat nem hagyták volna ott. Az egész vidéken nagy feltűnést keltet az újabb kincstalálás híre s özönével járnak ide más falvakból is az emberek, hogy a kincslelet színhelyén körülnézzenek. Ez által lett figyelmes erre a csendőrség is, a mely most a kincstolvajokat nyomozza s a megindított ásatásokat ellenőrizi. Az eset következtében ugyanis most már felássák az egész Jankuféle jószágot, hogy a mi kincs még benne van, ne jusson illetéktelen kincskeresők kezére. Az ásatásokat ünnepnapokra való tekintet nélkül éjjel-nappal megszakítás nélkül folytatják.

„Az 1848—49-iki magyar szabadságharc története” című nagy illusztrált munkából most jelent meg a 24-ik füzet, melyben Gracza György az alvidéki harcokat Fehértemplom harmadik ostromát, továbbá a perlaszi rácz-tábor hősies bevételét mondja el. E füzet egykoru képei is igen szépek.

A szent korona elásásáról szóló mult számunkban foglalt közleményben Lonodi „Lórodinak olvasandó. Kérjük ki igazítani.

Kiadásra váró közlemények.

A „Történelmi Lapok” szerkesztősége előtt kiadásra várnak a következő bajtársak szabadságharczi élményei, életrajzai, arcképei, lejegyzett kisebb-nagyobb történelmi események stb.

Árvay Lajos őrmester. Balázs József őrmester. Balogh János százados. Barla Domokos hadnagy. Bartha János tizedes. Bathó János tizedes. Bágyi Endre altiszt. Bálint József hadnagy. Bárány Lukács őrmester. Benedikty József százados. Benkő Audrás főhadnagy. Bíró Ferencz. Hideghéti Bittera Béla főhadnagy. Borcsa Mihály tizedes. Csáky György százados. Császár Péter alhadnagy. Debreczeni István főhadnagy. Dobay József ezredes, nyug. altábornagy. Dr. Eder József hadnagy. Ferenczy György százados. Földes Gyula hadnagy. Gál Ignác százados. Gergely Károly őrnagy. Gorove István hadnagy. Nádudvary György Albert tüzemester. Hoffmann Adolf hadnagy. Kovachich Horváth Ignác alezredes. Kőszegi és Illenczfalvi Horváth József, Rákóczi szabad-csapat. Ilyés Ignác százados. Imecsfalvi Imecs Domokos százados. Kaál Lajos hadnagy. Kanyurszky József őrmester. Keczei Sándor főhadnagy. Kinizsy István százados. Kiss Antal ezredes. P. Kiss Ferencz őrmester. Kolozsvári Albert hadnagy. Kóré Ferencz közhuszár. Galsai Kovács Ernő őrnagy. Köllönte Antal főhadnagy. Krämer Samú főhadnagy. Lenkei István százados. Szarvadi Nagy Károly százados. Németh József tüzemester. Id. Nuricsán József főhadnagy. Nyilas Miksa hadnagy-jelölt. Olajos János tizedes. Orbay Dénes főhadnagy. Dr. Ottrobán Nándor tiszt. Papp Márton százados. Baracskai Pálfi Károly főhadnagy. Razgha József százados. Rác János tiszt. Rákosi István tüzemester. Rittinger József tizedes. Saaghy Lipót hadnagy. Scherer Lajos hadnagy. Somogyi Elek főhadnagy. Szabó Lajos őrnagy. Szabó Lajos tizedes. Szabó Mihály alvadász. Szabó Pál hadnagy. Szabó Samuel főhadnagy. Szalay Elek tizedes. Szárics Bertalan őrmester. Szász Dániel tizedes. M. Szász Károly orvossegéd. Székfi György hadnagy. Szentgyörgyi József százados. Székely István közhuszár. Székely József százados. Székely Lajos tüzér. Szénássy Miklós őrmester. Szigethy Miklós ezredes. Szigethy Csehi Sándor főhadnagy. Takaró Ferencz tizedes. Thoroczkay Sándor főhadnagy. Thuolt István százados. Toldi Miklós őrmester. Tolvaly Ferencz hadnagy. Tordai Sándor tizedes. Tóth János százados. Utasi József közhuszár. Vajasdi Lajos közhonvéd. Vály Gábor hadnagy. Várady Lajos hadnagy. Velics Károly százados. Zathureczky Tamás hadnagy. Zavicsa István őrvezető. Zsarkó József tüzemester. — Lakatos Péter őrmester. Gróf Lázár Albert őrnagy. Lázár György főhadnagy. Lázár János tizedes. Lázár Mihály százados. Lipovszky Andor hadnagy. Lőfi Áron főhadnagy. Mamicza János tizedes. Felsőszilvási Marillay Károly közhuszár. Májay István szakaszvezető. Márk János szakaszvezető. Máté Ferencz tizedes. Ménasági János őrmester. Mihálec Elek közhuszár. Mocsonoky József hadnagy. Nagy Pál főhadnagy. Köbölkúti és Nemesóthi Szabó György kormánybiztos. Szuházy Ferencz főhadnagy. Gál Sándor ezredes. Zilahi Gergely Mihály főhadnagy. Mándy Gyula hadnagy. Mezey Mihály őrnagy. Berseny Antal hadnagy. Hollós (Schvartzkopf) Alajos főhadnagy. Királyfy Spányi Antal főhadnagy. Várady Lipót százados. Jeszenszky István főhadnagy. Ihász Dániel ezredes. Krämer József főhadnagy. Krivácsy József ezredes. Mátyus Izidor főhadnagy. Hajnal József százados. Gergely Lajos százados. Kovásznai Bogdán Elek főhadnagy. Frodl Mihály tizedes. Genzen Richárd alezredes, később tábornok a Malgás kormány szolgálatában, Madagaskárban stb. stb.

A hosszabb, rövidebb, kiadásra várakozó közlemények címének sorozatát lapunk jövő számban összeírjuk s pótlólag kinyomtatjuk. Előbb azonban a mit lehet, beosztani igyekszünk a f. é. kiadásra.

Továbbá az Olaszországban alakult magyar legió következő tagjainak arcképeit:

Az Olaszországban alakult magyar legió tisztjeinek arcképeiből 109 db. őriztetik a kolozsvári orsz. erekye muzeumban. E képek nagy értékűek azért, mert egy-két kivétellel, valamennyi olaszországi fénykép s 1860—67. évek vannak rajta. Mindenik kép visitkártya nagyságú, Bologna, Ancona, Nápoly, Flórencz, Livornó és Velenzében lettek fényképezve. Jeszenszky István Brassóban élő alezredes, az ottani honvédegyelet hazafias és tevékeny elnöke küldött 57 drbot, mint azt a „Történelmi Lapok” 1893. évfolyam 9. számának borítékán ismertettük. Gyergyói Sipos Károly 45 darabot hozott a Székelyföldről. Azonkívül adományozott Pillich Ferencz is. A képek mind tiszta jó állapotban vannak. A csoportból 11 képen nincs feljegyezve a tulajdonos neve, a többiek rajta van s a rajtuk levő nevek és egyéb feliratok a következők: 1. Algya Sándor főhadnagy; hátírata: „Együtt élt életünk emlékéül, 1867.” Fényképezte Anriot Bolognában. 2. Almásy János főhadnagy. Fényk. Veress F. Kolozsváron. 3. Almásy Sándor, gyalogsági főhadnagy. Missuray Ágoston ajándéka. Fényk. Alphonse, Nápolyban. 4. Antalfy százados. Fényképeztetett Bolognában 1866-ban. 5. Babos. Hátírata: „Szöcs barátomnak emlékül Bologna 12/26 1866.” Fényk. Cassanova, Bolognában. 6. Baross 1848—49-es tizedes a magyar legiónál. Fényk. Várady et Comp. Torinóban. 7. Bartalis József „az olasz legióból százados. K.-Szentléleki.” 8. Braun Károly „Szöcs Karli barátomnak emlékül, Bologna, 1867. jan. 8-án” Fényk. Anriot, Bolognában. 9. Buda őrnagy, a dunafeljelemlésbe kiküldött emissárius, 1861. Fényk. Várady Torinóban. 10. Croián a közös hadseregből. „Jeszenszky István barátjának emlékül.” Fényk. Javelli Cuneoban. 11. Cieszkowszky leg. „Szöcs Károlyank, 7/1. 67. Bologna.” Fényk. Sorgató Bolognában. 12. Czoian és Pantoschek hadnagyok, mindkettő a cs. k. hadseregből. Fénykép. Javelli Cuneoban. 13. Daridai János 1849/9 főhadnagy a 11-ik honv. zászlóaljnál; az olaszországi magyar legióban szolgált 1863-ban. Az első honvéd Erdélyben. 14. Deák Kristóf. „Emlékül ajánlja arcképét hű bajtársának Jeszenszky Istvánnak. Cuneo 1863. aug. 9-ikén.” Fényk. Javelli Cuneoban. 15. Egressy Ákos, a nagy Egressy Gábor fia. Fényk. Cuneoban, 1848—9-es-kép. 16. Farkas György. „T. Cz. Szöcs Károly hadnagy urnak. Bologna, jan 21-én 1867.” Fényk. Sorgató Bolognában. 17. Földváry Károly, 1848—9-es szent-tamási hős, 1863-ban a Legio parancsnoka. Fényk. Javelli Cuneoban. 18. Trguly Ferencz. „Emlékül Jeszenszky István barátomnak” Fényk. Cuneoban. 19. Frigyesy Gusztáv alezredes Galibardista. „Jeszenszky alszázados hontársamnak.” Fényk. Cuneoban. 20. Girczy. „A magyar segélyserg Olaszországban. Emlékül Szöcs Károly hadnagy urnak.” Fényk. Bolognában 1867-ben. Grandpierre hadnagy. „Szöcs Károly barátomnak emlékül 1867.” Fényk. Bolognában Anriot. 22. Grafberger tüzemester a magyar legióban, 15 éves. Apja a magyar legióban főhadnagy volt. 23. Lovag Gräff Ede lovassági tábornok. A m. m. kir. honv. főparancsnokság adlátussa. 1871. febr. 23. Fényk. Kolozsváron Veress Ferencz. 24. Halászy huszárszázados. „Szöcs K. barátomnak emlékül.” Fényk. Bolognában 25. Harmath tizedes. Fényk. Torinóban. 25. Heinzmann Augustus s. ezredorvos a magyar legiónál; török szolgálatban törzservos. 26. Heinzmann ezredorvosné, sz. Slatvitz Anna, 1849-ben követte férjét Törökországba. Fényk. Florencz-

ben Bernoud. 27. Horváth Péter tüzér törzsmester. Missuray Ágoston ajándéka. Fényk. Nápolyban. 28. Hran-gay János főhadnagy a csikósoknál. Fényk. Genovában. 29. Ihász Dániel ezredes, a magyar legió parancsnoka 1862. évben. Kossuthnak legjobb barátja. Fényk. Nápolyban. 30. Jeszenszky István főhadnagy, később alezredes. „Biri hugomnak emlékül” ¹³/₃. 1863. Fényk. Cuneo-ban. 31. Kapus. „Szóts barátomnak emlékül, Bo-logna 1866” Fényk. Bolognában. 32. Karácsonyi Pál, Jeszenszky bajtársamnak barátilag 863. Fényk. Cuneo-ban. 33. Kassay László, 1866-ban fényk. Bolognában. 34. Kádár főhadnagy. „Szócs K. barátomnak emlékül.” Fényk. Bolognában 1867-ben. 35. Kápolnay százados. „Szóts hadnagy urnak emlékül” Fényk. Bolognában. 36. Kápolnay százados a magy. legiónál, ezredes a m. kir. hadsereg-nél. „Jeszenszky főhadnagy urnak barátilag 1862.” Fényk. Cuneoban. 37. Keletneki nejével együtt. „Szócs K. tisztelt és szeretett barátomnak” Fényk. Bolognában. 38. Kenderőy Guszti. Fényk. Bolognában. 39. Kertész János, „Szócs K. barátomnak emlékül.” Fényk. Bologná-ban 1867-ben. 40. Klapka György tábornok, 1863 évből. 41. Koromzay. Fényk. Bolognában 1867-ben. 42. Kovácsi vadászhadnagy a magyar legióban. Fényk. 1862-ben. 43. Köves János. „Szóts Károly. Barátságom örök emlé-keül.” Fényk. Pesten Borsos és Doktornál. 44. Lauridon G. „In segno di stima.” Fényk. Bolognában. 45. Lazányi Endre főhadnagy. „Emlékül Jeszenszky főhadnagnak barátilag. Fényk. Cuneoban. 46. Lengyel Ádám százados. Fábry Ilona adománya. Fényk. Kolozsváron Veress F. 47. Leppesz. „Szócs K. barátomnak.” Fényk. Bologná-ban. 48. Zeyk 48—49. huszár százados. „Jeszenszky István bajtársa. 49. Makra (egy barátjával) „Jeszenszky J. barátomnak emlékül.” Fényk. Cuneoban. 50. Mészá-ros Béla huszár hadnagy és segédtszt. „Szócs K. bará-tomnak emlékül.” Fényk. Bolognában. 51. Mihálovits főhadnagy a cs. kir. hadseregből ment a Garibaldi had-sereghez és a m. Legióhoz. Fényk. Cuneoban. 52. Mihá-lovits százados. Fényk. Cuneoban. 53. Mildetieut, a cs. kir. hadseregtől jött. 54. Missuray Ágoston legionarius, Itáliában. 25. Mondola „Őszinte barátságom zálogául.” Fényk. Nápolyban 1861-ben. 56. Mongoldt János had-nagy. „Drezdai ügyes szász gyerek, harczott a Krimben.” Fényk. Nápolyban. 57. Monostory Károly huszár hadnagy. „Szóts K. cimborámnak 1866. jan. 1.” 58. Münszter Ede, jelenleg kolozsvári lakos, tizedes a m. legióban. Saját adománya. Fényk. Nápolyban. 59. Nagy százados 1848—49-ben. Fényk. Nápolyban. 60. Nagy István „Szócs Károly barátomnak emlékül 1867.” Fényk. Bolognában. 61. Nyuly Mihály huszár hadnagy. Missuray Ágoston ajándéka. 63. Sajó György. „Nyuly Mihály bajtársam-nak.” Fényk. Nápolyban. 64. A magyar honvédek po-rosz-sziléziai sírkertje 1866. 65. Ottó Endre. A cs. kir. hadseregből jött „Jeszenszky főhadnagy barátom nak.” Fényk. Cuneoban. 66. Papp János százados, had-bíró. „Jeszenszky J. barátomnak.” Fényk. Anconában Ciabónál 1863-ban. 67. Pánn hadnagy a cs. kir. had-seregből jött. Fényk. Cuneoban. 68. Podlipsky Henrik. Fényk. Bolognában. 69. Popini hadnagy. „Jeszenszky ba-rátomnak emlékül.” Fényk. Cuneoban 1863-ban. 70. Poschl hadnagy, a cs. k. hadseregtől jött. Fényk. Cuneo-ban. 71. Raksonyi Dienes huszártiszt. Missuray Ág. aján-déka. 72. Reinfeld Dienes vadász-őrnagy. Fényk. Nápoly-ban. 73. Róbert Nandruska, lengyel származású, a közös hadseregből jött százados. Fényk. Cuneoban. 74. Alapi Salamon Ádám százados. Fényk. Cuneoban. 75. Sándor János tizedes a magy. legiónál 1862-ben. Fényk. Torino-ban. 76. Sárpi Antal huszárszázados. Missuray Ág. aján-

déka. Fényk. Nápolyban. 77. Semsey Dénes honv. fő-hadnagy. Fényk. Torinóban. 78. Sombory „Szócs K. barátomnak.” Fényk. Bolognában 1867-ben. 79. Szabó Gusztáv hadnagy a magy. legióban 1862-ben. Fényk. 80. Szabó Károly. Mint tanuló jött a magy. legiohoz. Aspromontenál Garibáldihoz ment át. „Jeszenszky főhad-nagnak emlékül.” Fényk. Torinóban 1862-ben. 81. Szentmiklósy őrmester a m. legióban. Fényk. Torinóban. 82. Szepesti Kálmán, a cs. k. hadseregből ment a magy. legióhoz. Fényk. Cuneoban. 83. Sz. . . . M. . . ., Fábry I. adománya. Fényk. Kolozsváron Veress F. 84. Czirner Szirmay István alorvos. Szül. és elhalt N.-Enyeden. 85. Szodtfiredt Nándor Guyon tbnk. vezérkari tisztje Bra-nyiczknánál. „Jeszenszky J. a cuneoi tiszti század tagja s érdeműs őszinte barátomnak emlékül. Turin 1864. jun. 8-án.” Fényk. Cuneoban. 86. Sajó György. „Szócs hadn. urnak együtt léte emlékére.” Fényk. Bolognában 1867-ben. 87. Szócs huszár százados, a magy. legió se-gédtsztje 1860—64 Fényk. Anconában. 88. Szócs Ká-roly hadnagy az olasz legióból. Kézdi-Vásárhelyi. Fényk. Bolognában. 89. Szücs őrnagy. „Szócs Károly hadnagy urnak emlékül.” Fényk. Bolognában. 90. Tassy százados az olaszor-zági magy. legióban. Fényk. Nápolyban. 91. Tittel Károly. „Baráti emlékül.” Fényk. Bolognában 1867-ben. 92. Tolnáy Giovanni. „Memoria in Amicicia nocera 1862.” Ezt úgy vedd mint lopott jószágot Emi-liától, mivel én tőlem is már sokat el loptak. Ennél-fogva három személyre fogsz emlékezni! . . .” 93. T. L. Fénykép Kolozsváron Veress F.-nél 1864-ben. 94. Trumauer Gusztáv huszár hadnagy Fényk. Cuneoban. 95. Tüköry Lajos, legiói ezredes Garibáldy mellett. Missuray Ág. ajándéka. 96. Varjassy főhadnagy. 1870. Buorbeski segéde a francia háboruban. 1862-ben jött a magy. legiohoz. Fényk. Cuneoban. 97. Vavrek. „Jeszenszky honv. főhadnagy urnak, baráti emlékül 1862.” Fényk. Nápolyban. 97. Vámosy főhadnagy. Fényk. Bolognában. 99. Verdösy őrnagy. „Jeszenszky barátomnak emlékül.” Fényk. Cuneoban 1863-ban. 100. Viberál Antal huszár főhadnagy Missuray Ág. ajándéka. 101. Zakoray Ede garibaldista. „Jeszenszky Pista barátomnak a legőszintébb barátság zálogául. Cuneó 1863. ⁸/₉.

A fényképekhez mindazok, a kik a képek tulajdonosait ismerték, sziveskedjenek az ereklye-museum számára életrajzi adatokat küldeni, Ez adatokkal különösen az önv. harc- és legióbeli működés részleteire kérjük a figyelmet kiterjeszteni. A képeket a hozzájuk beérkező életrajzi adatok kíséretében annak idején rendre bemutatjuk a „Történelmi Lapok”-ban. A legióbeli 11 ismeretlen képet külön fogjuk bemutatni, hogy az egykoru bajtársak keltükről felvilágosítást adhassanak.

E közlemény multkori megjelenése után a m. le-gió fentebbi arczképcsarnokához még 27 képet volt szí-ves küldeni *Benedikty József*, vajdahunyadi birtokos ur egy okmány és egy visszaemlékezés kíséretében. E ké-pek szintén Olaszországban vannak fényképezve. Adomá-nyozó őrnagy urnak ajánlották a bajtársak a képet hát-lapján fevő jegyzet szerint.

A képen levők a következők: 1. Scheiter őrnagy, 2. Duka és Gyra századosok, 3. Koromzai százados, 4. A. Mogyoródy, 5. Földváry Károly, 6. Rényi kapitány, 7. Gelich, 8. Pálfy, 9. Fejér L., 10. Halászy Ábrahám, 11. Pap János, 12. Hubner hadnagy, 13. Farkas György-őrnagy, 14. Álgya Sándor, 15. Rényi, 16. Euge de Se-nibus, 17. Srétter ezredes, 18. Papp, 19. Ottó, 20. Roll, 21. Szemánn, 22. Jákh, 23. S. Bavarich, 24. Gr. Teleky-Oszkár, 25. Kis alezredes, 26. G. Leoni, 27. Zavazky. Ezek is rendeztetni fognak s beosztatnak a legióba.